

žurnál

Žurnál Univerzity Palackého v Olomouci | duben 2024 | číslo 3 | ročník 33

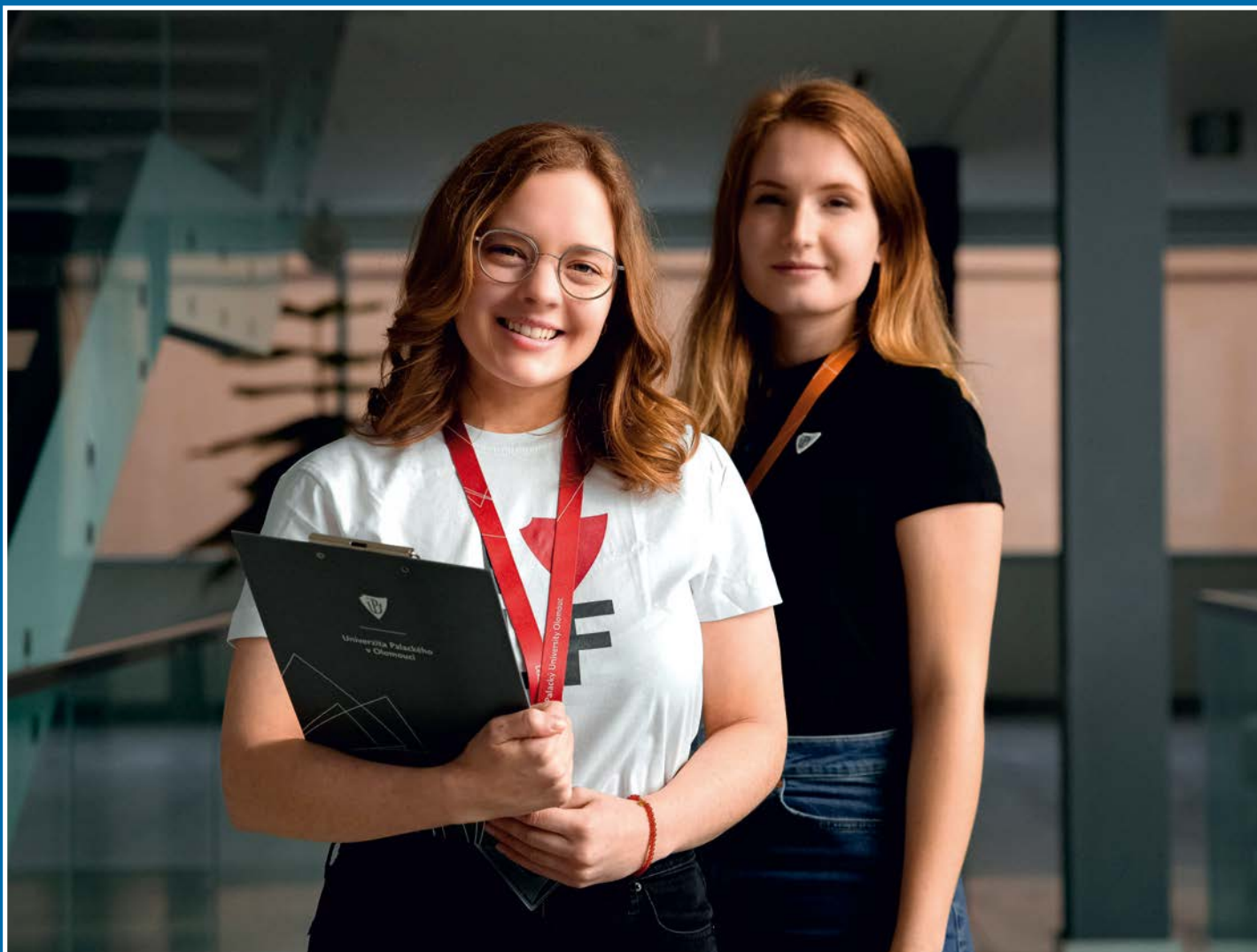
portrét

Eva Navrátilová: AFO je srdcovka

Univerzita Palackého
v Olomouci

Genius loci...

NAJDĚTE SI V UPOINTU SVÉ FAKULTNÍ BARVY!

UPoint
Informační centrum
a obchod

Prodejna
Dům U Černého psa
Horní náměstí 12
779 00 Olomouc

Otevírací doba
Pondělí–pátek: 9:00–17:00

 www.upoint.upol.cz

  [upoint.upol](https://www.instagram.com/upoint.upol)

obsah

- 2 — Jak správně komunikovat vědu? Třeba jako AFO
- 5 — Fotostory – Akademický týden Univerzity Palackého
- 6 — Dny vědy a umění nabízejí na pedagogické fakultě každoročně pestrý program
- 6 — Medička zachránila život muži, poděkováním dojala svého učitele
- 7 — Vliv digitálních technologií na wellbeing zkoumají i odborníci z teologické fakulty
- 7 — Společný projekt Centra APA a Světlušky podpoří děti a žáky se zrakovým postižením v pohybu
- 8 — Francie na Hané
- 8 — Vědci z přírodovědecké fakulty pomohli vytvořit kvantové kódy pro světlo
- 9 — Ústav klinické rehabilitace hostil školu fyzioterapie a ergoterapie a otevírá nový doktorský studijní program
- 9 — Děkan právnické fakulty Václav Stehlík složil inaugurační slib
- 10 — Daniel Stach: Věda nám dává možnosti dělat svět lepším
- 12 — Music is Science odhalí neobjevené hudební poklady
- 13 — Portrét – Eva Navrátilová, ředitelka AFO: S festivalem nemáte šanci zestárnout
- 16 — Úspěchy akademiků a studentů
- 19 — Jazykové okénko
- 20 — Nový systém AMADEUS má výrazně urychlit objevy léčiv
- 21 — Archeologie ohrožené horské krajiny v iráckém Kurdistanu
- 22 — Univerzita ocenila neakademické zaměstnance
- 23 — Petr Šebesta: Stavění modelů mě nabíjí a studenti udržují mladého
- 24 — Lukáš Janoušek: Chci být radostným knězem
- 25 — Klára Katrušáková: Někdy se potřebuju vymlátit
- 26 — Neuroimunolog Hans-Peter Hartung čestným doktorem
- 27 — Rozhovor – Otakar Fojt, muž s řádem: Věda je úžasná, protože nemá hranice
- 30 — První absolventi kurzu leaderů jsou nadšeni
- 32 — Marika Svrčková: Pomáhám vědě prostě být
- 33 — Zkušenost – Žiju sen, který jsem měl od dětství – být vědcem
- 35 — Absolventka – Eva Dostálová: Titulkáři a překladatelé jsou neviditelná hybná síla
- 37 — Životní styl – Ivana Fellnerová: Mozek musíme trénovat
- 38 — Kaleidoskop krátkých zpráv
- 39 — Podcast – Pusťte si je! Aneb když se z akademiků stávají režiséři, moderátoři a zvukaři
- 40 — Odkaz – Rudolf Brestel

titulní strana – ředitelka festivalu Academia Film Olomouc Eva Navrátilová | foto: Jakub Čermák

Žurnál | Vychází dvakrát za semestr | Registrace: MK ČR E 12524, ISSN 1804-6754 | Vydává Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, 779 00 Olomouc | IČ: 61989592 | Vedoucí redakce: Ivana Pustějovská | Layout: Věra Marešová | Sazba: Michaela Cyprová | Korekce: Jiří Slavík | Redakce: Biskupské nám. 1, Olomouc | +420 585 631 155 | zurnal@upol.cz | Tisk: Profi-tisk group Olomouc | Náklad 2 000 ks

Milé studentky, milí studenti, vážené kolegyně, vážení kolegové,

na úvod tohoto čísla našeho univerzitního časopisu by se zcela určitě slušelo přidat rovněž oslovení pro vědkyně, vědce nebo i příznivce vědy, protože právě vědě a její popularizaci jsou věnovány následující stránky. Univerzity hrají ve vědeckém prostředí klíčovou roli. Jsou považovány za centra, v nichž věda a výzkum patří k nejdůležitějším oblastem, jimiž se zabývají, samozřejmě vedle vzdělávání. Společnost od univerzit očekává, že budou hledat řešení aktuálních problémů a že se budou věnovat také výchově nových generací vědců.

Významnou část investic, které směřují do vědy a výzkumu, tvoří veřejné prostředky. I proto je nutné, aby se naše vědkyně a vědci věnovali také popularizaci své práce a přiblížili tak veřejnosti, jakému výzkumu se věnují a v čem spočívá jeho přínos pro společnost. Popularizace vědy je v podstatě takovým mostem mezi vědeckou komunitou a veřejností. Vědci mohou sdílet své poznatky i vášně pro svou práci s lidmi mimo akademickou sféru. Informovaná společnost pak dokáže lépe ocenit vědecký pokrok a může se rovněž aktivněji podílet na řešení globálních problémů.

Jsem hrdý na naše vědkyně a vědce, na jejich skvělé výsledky. Univerzita Palackého patří k centrům, v nichž se dělá excelentní věda, díky široké škále oborů se věnujeme rovněž interdisciplinárnímu výzkumu a zapojujeme se do mezinárodní spolupráce. Ve všech těchto oblastech se rozhodně nemáme za co stydět, budme tedy sebevědomí a nebojme se za dobrou práci pochválit.

Martin Procházka, rektor

Jak správně komunikovat vědu? Třeba jako AFO

Je to příliš složité. Tomu by obyčejný člověk nerozuměl. To se nedá jednoduše vysvětlit. O čem je řeč? O vědě. Přesněji o tom, jak se v posledních letech změnil přístup k popularizaci a komunikaci vědy. Věda, její objevy a poznatky, technologie jsou součástí našich každodenních životů. Proto můžeme a někdy i musíme klást otázky: Proč to tak je? Jak to funguje? Co z toho bude? Vědci a vědkyně musí být připraveni na naše otázky odpovídat. Někteří se to teprve učí, mnozí to už ale umí. A dělají to skvěle. Důkaz, a ne jeden, pro toto tvrzení máme na olomoucké univerzitě na dosah ruky: stačí navštívit Pevnost poznání, centrum popularizace Přírodo-

vědecké fakulty UP, nebo Mezinárodní festival populárně-vědeckých filmů Academia Film Olomouc. Letos se koná jeho 59. ročník, a i na jeho historii je dobře vidět, jak se změnilo vnímání vědy a vědců veřejností a vnímání veřejnosti vědci.

Fronty na vědu

Kdo dnes přijede do Olomouce na AFO, najde přehlídku, kterou žije téměř celé město. Je to akce hvězdná, plná známých jmen, pokrývaná českými i zahraničními médii, ale zároveň i hodně civilní. Promítá se na všech možných místech, filmové sály bývají zaplněné do posledního místa, na filmy se stojí fronty, hosty jsou

nejslavnější vědci a vědkyně z celého světa, které máte možnost potkat třeba při ranní kávě nebo s nimi zapříst hovor někde na schodech.

Návštěvník, který by na konci šedesátých let minulého století, kdy AFO začínalo jako přehlídka soutěžních vědeckých filmů určených především publiku vědců, filmařů, studentů a pedagogů, nastoupil do stroje času a nechal se přenést do dubna 2024 do Uměleckého centra UP, by si asi párkrát musel protřít oči. A možná se i pořádně štípnout, aby uvěřil, že ty tisícovky lidí všeho věku, kteří se spolu baví, debatují a smějí, jsou účastníci toho stejného festivalu vědeckých filmů. Ale je to tak.

Cíle, které si AFO vytyčilo:

- Prostřednictvím špičkových snímků a přizvaných odborníků a odborníků vytrvale bořit zažitá mýty a stereotypy o přírodních, humanitních a společenských vědách.
- Prezentovat široké veřejnosti vědu, výzkum a technologie jako fascinující a nesmírně důležité obory lidské činnosti a pevné součásti naší kultury a společnosti.
- Přibližovat současná i budoucí palčivá témata naší civilizace, planety a vesmíru.
- Propojovat akademickou sféru a vědecké instituce s odborníky a odborníky z televizního a filmového průmyslu a dalších kulturních institucí.
- Podněcovat vznik nových populárně-naučných celovečerních filmů, televizních pořadů a dalších multimediálních formátů.
- Podporovat a formovat aktivní a kriticky smýšlející divácká publika.

Raquel Castro

Výzkumnice, režisérka a kurátorka zvukového umění.

Albert Barillé

Francouzský scenárista, režisér a producent. Podílel se zejména na oblíbené animované sérii vzdělávacích pořadů pro děti Byl jednou jeden.

Vybraní popularizátoři vědy, které již AFO hostilo

Chris Impey

Kosmolog, profesor astronomie a popularizátor vědy.

Kayla Iacovino

Americká vulkanoložka známá svou rozsáhlou prací v terénu a experimentální petrologií.

Richard Dawkins

Britský zoolog, etolog a biolog, popularizátor evoluční teorie a sociobiologie. Proslul především zpopularizováním teorie sobeckého genu, která stála u zrodu současného evolučního paradigmatu – postneodarwinismu.

James Kakalios

Americký profesor fyziky, který se mimo jiné věnuje vysvětlování schopností superhrdinů z hlediska racionálních fyzikálních zákonů.

Jiří Grygar

Popularizátor vědy a legenda české astronomie.

Hiroshi Ishiguro

Vizionář robotiky, inženýr a expert na AI, který se snaží vytvářet roboty co nejpodobnější lidské mimice a chování. Proslavil se tím, že stvořil svého vlastního robo-dvojníka.

Sam Soko

Oceňovaný režisér, producent a střihač z Nairobi.

Ekaterina Eremenko

Oceňovaná režisérka a producentka dokumentárních snímků.

Věda je in

Věda totiž může být nejen chytrá, ale i zábavná a sexy. Především ale užitečná a potřebná, když dokáže proměňovat náš svět i naše vnímání tohoto světa.

Málokdo asi ví, že i díky AFO vznikají špičkové filmy, které později sbírají ceny po celém světě. „Například britský producent Archie Baron, který tady v roce 2022 promítal svůj film Jak se dělá vakcína, mi během festivalu opakovaně děkoval, že bez AFO by tento film pravděpodobně nikdy nevznikl. Protože to bylo právě poslední živé AFO v roce 2019, kde se potkal s producentkou Janet Tobias, se kterou se jim povedlo tento produkčně velice náročný film, natáčený uprostřed globální pandemie, dotáhnout do zdárného konce. A přesně tohle má být AFO – nejen tepající festival, ale zároveň platforma pro reálné ovlivňování současné populárně-vědecké produkce,“ říká ředitelka AFO Eva Navrátilová, jejíž portrét najdete v tomto čísle Žurnálu UP.

Strach z vědy

„Někteří lidé se vědy bojí, protože ‚to přeci nemůžu pochopit‘. Není to pravda. Můžete! Jen musíte chtít, snažit se a mít někoho, kdo vám to dokáže postupně vysvětlit. A proto musíme (nepřímo) spolupracovat všichni: vědci, instituce, novináři i diváci (příjemci).“ To je citace další z osobností, s níž najdete rozhovor v tomto čísle Žurnálu UP. Tato slova napsal skvělý popularizátor vědy a moderátor ČT Daniel Stach.

Jeho citace je z předmluvy pozoruhodné knihy z produkce vydavatelství MatfyzPress, která se před pár měsíci objevila na pultech knihkupectví a v „komunikačních“ kruzích se stala takřka bestsellerem: Science Communication. Úvod do komunikace vědy. Jsou pod ní podepsáni autoři, kteří mají s popularizací či

propagací vědy velké zkušenosti: Pavla Hubálková, Martin Rychlík, Aleš Vlk a Otakar Fojt. S posledně jmenovaným vědeckým atašé britského velvyslanectví a předsedou Správní rady Univerzity Palackého si můžete přečíst rozhovor na následujících stránkách.

Svět a my

Producentská firma Sandboxfilm loni podpořila zhruba milionem korun účastníky workshopu Camp 4Science, kteří se setkávají na půdě UP. Co se za touto větou skrývá? Hodně. Tvůrci a tvůrkyně si kromě zkušeností a know-how mohou odnést z festivalu i peníze důležité pro dokončení svých filmů. „AFO se tak stalo zcela zásadním hybatelem na poli vývoje populárně-vědeckého žánru. To, že univerzita našim prostřednictvím podporuje vznik a tvorbu nových populárně-vědeckých filmů, je v českém i světovém měřítku zcela unikátní,“ říká Eva Navrátilová o nových příležitostech pro popularizaci vědy a připomíná, že UP je v této oblasti lídrem. „Skutečnost, že v rámci jedné univerzity funguje skvělé science centrum, které ročně navštíví sto tisíc návštěvníků, a zároveň tady už 59 let probíhá festival populárně-vědeckých filmů s mezinárodním renomé, je něco naprosto výjimečného.“

AI a věda

A budoucnost popularizace a komunikace vědy? Budeme ji dělat my, nebo AI, nebo společně? Uvidíme. A možná to zjistíme už brzy. „Už letos se v české soutěži objeví první snímek, který kompletně vygenerovala AI. V programu se objeví taky panelová diskuze s tématem promptování jako nástroj na tvorbu filmu a budoucnost audiovizuální kultury,“ připomíná Eva Navrátilová a dokazuje, že AFO jde s dobou.

Tak šel čas...

AFO 21. 4. 1968

Jeden z iniciátorů vzniku AFO prof. Bouček (uprostřed) jako předseda poroty představuje tehdejšímu rektorovi UP prof. Metelkovi členy poroty a hosty třetího ročníku AFO.

AFO 1976

Slavnostní udílení cen.

#AFO57 (2022)

Doprovodný program AFO expanduje do městského prostoru.

AFO 1984

Festivalové publikum v kině Moskva (dnešní MUO Central).

AFO 2023

Festivalové publikum v kině Metropol.

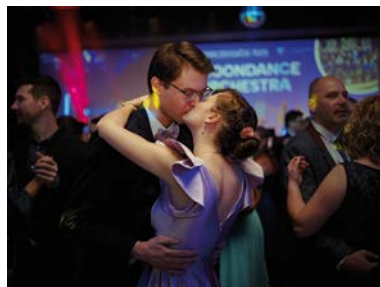
foto: Vojtěch Duda

Procházka s Markem Orko Váchou
ČLOVĚK JAKO YSEMOCNÝ BUH
NEBO ZACHRÁNCE LIDSTVA

fotostory

Ples, ocenění úspěšných akademiků a studentů, nový besední cyklus rektora UP Martina Procházky, darování krve nebo slavnostní mše. To vše a mnohem víc nabídne Akademický týden Univerzity Palackého, jímž si vždy v únoru druhá nejstarší univerzita v Česku připomíná své obnovení v roce 1946. (ipu)

8 fakult
1 univerzita

Dny vědy a umění nabízejí na pedagogické fakultě každoročně pestrý program

Zajímavé přednášky, workshopy, konference, koncerty, komentované prohlídky a performance nabízí každoročně Pedagogická fakulta během svých Dnů vědy a umění. Jsou určeny jak odborné, tak širší veřejnosti. Pestrý tříměsíční program, který potrvá až do půlky června, zahájila přednáška muzikologa a kulturního historika Miloše Zapletala. Na ni navázal koncert studentů katedry hudební výchovy s názvem V hudbě život Čechů, který se mimo jiné uskutečnil i u příležitosti roku české

hudby. Pořádající katedra hudební výchovy nabídne i další koncerty, zajímavý bude i její seminář o výzkumných projektech doktorandů, například s písničkářem Michalem Horákem. Do programu letošních Dnů vědy a umění se zapojí také Ústav speciálněpedagogických studií, Ústav pedagogiky a sociálních studií, katedra antropologie a zdravotvědy či katedra technické a informační výchovy. Několik akcí nabídne i katedra primární a preprimární pedagogiky či katedra výtvarné výchovy.

„Dny vědy a umění jsou jedním ze způsobů naplňování třetí role naší fakulty. Jde o bohatý program akcí, které jsou volně otevřeny také zájemcům z řad široké veřejnosti. Část programu je ryze odborná, jako například konference, část má výrazně popularizační charakter. Nabízíme také formát oblíbených workshopů a jiných vzdělávacích akcí, jež oslovují rovněž učitelskou komunitu a naše absolventy a absolventky,“ shrnula za Pedagogickou fakultu UP její proděkanka Petra Šobánková. (map)

Medička zachránila život muži, poděkováním dojala svého učitele

O situaci, do které se dostala, hovoří Pavlína Vajdová, studentka pátého ročníku Všeobecného lékařství na Lékařské fakultě UP, jako o snu každého medika. Na ulici úspěšně poskytla první pomoc bezvládně ležícímu muži.

„Ihned jsem začala s postupy, které nás učil primář Vladislav Kutěj. Pána jsme na-

rovnali a zaklonili mu hlavu. Nedýchal, ani nereagoval na bolestivé podněty, cítila jsem ale tep. V ústech měl zvratky a okolo pění. Začala jsem s nepřímou masáží srdce, při té se občas jakoby nadechl. Po chvíli mě při masáži vystřídal přítel, protože ji ale neměl nacvičenou, měl pokrčené lokty a prováděl ji rychleji, než by měl. Aby měl správné tempo, začala jsem zpívat Rolníčky,“ přiblížila Pavlína Vajdová.

Když se pak znovu ujala srdeční masáže, podařilo se resuscitovaného rozdýchat. To už přijela sanitka a muže si převzali k další péči záchranáři. O několik dní později sestra studentky pána viděla, vypadal v pořádku. „Myslím, že je to sen každého medika, něco takového při studiu dokázat. Ve škole praktické dovednosti neustále procvičujeme na panácích, ale zachránit život je super pocit. Když jsme jeli domů, přítel mlčel, zatímco já v sobě pořád měla

ten adrenalin a byla jsem nadšená, že jsem něco takového zažila,“ dodala medička, která se rozhodla svému učiteli poděkovat za to, že se v nastalé situaci cítila připraveně, komfortně a sebejistě.

„Když jsem ten e-mail četl, říkal jsem si, že to je ta nejlepší evaluace výuky. Velmi mě dojala to, že člověk studenta něco naučí, ten to pak dokáže v reálném životě využít a následně napíše, že děkuje za to, co se ode mě naučil. Kolik kantorů zažilo něco takového?“ uvedl Vladislav Kutěj z Centra pro výuku urgentní medicíny LF UP a primář oddělení urgentního příjmu Fakultní nemocnice Olomouc na neformálním setkání, během něž studentce za záchranu lidského života poděkoval děkan LF UP Milan Kolář. Později Pavlíně Vajdové poděkoval i rektor UP Martin Procházka a předsedkyně Akademického senátu UP Irena Smolová. (vim)

Vliv digitálních technologií na wellbeing zkoumají i odborníci z teologické fakulty

Badatelé z osmi vědecko-výzkumných pracovišť napříč Českem budou pod hlavičkou projektu DigiWELL zkoumat vliv digitálních technologií na wellbeing – celkovou osobní pohodu. Multidisciplinární výzkum

reaguje na rostoucí zájem o témata, jakými jsou osobní spokojenost, pocit štěstí, pozitivní myšlení či kvalita života, a kombinuje je s jinou aktuální výzvou – s digitálními technologiemi v životě společnosti. Významně se na projektu podílí tým kolem Michala Kalmana z Cyrilometodějské teologické fakulty UP a studie HBSC (Health Behaviour in School-aged Children).

„V Olomouci se zaměříme dvěma hlavními směry. První se týká rozvoje mezinárodní vědecké sítě a publikování odborných článků v oblasti wellbeingu v evropském a světovém kontextu. Druhý pilíř je aplikační. To znamená vrátit naše výzkumná data zpátky do praxe,“ řekl Michal Kalman.

Užívání sociálních sítí, hraní počítačových her, pohybová aktivita, spánek, rizikové chování či energetické nápoje, to jsou témata, jimiž se výzkumníci z UP zabývají dlouhodobě. Nově je bude zajímat například i tzv. environmentální žal. „Považu-

jeme za velmi důležité sledovat souvislost mezi užíváním technologií a duševním zdravím společnosti. Environmentální žal patří k současnému světu stejně jako iPhone nebo virtuální realita. Chceme vědět, jak se tento nový fenomén odráží na mladé generaci a její duševní pohodě,“ zdůraznil vědecký líder olomouckého týmu Petr Baďura. Projektové výstupy obohatí i jiná zajímavá data, například výzkumný tým Aleše Gáby z Fakulty tělesné kultury UP přispěje 24hodinovými analýzami pohybového chování a spánku dětí a adolescentů.

Součástí projektu DigiWELL je také silná aplikační část. Jde o přenos výsledků výzkumu ve srozumitelné a užitečné formě směrem k „neakademické“ veřejnosti, například formou článků či v podcastech, další cílovou skupinou jsou školy a učitelé, také politici či nadnárodní organizace typu WHO nebo UNICEF. Více na webu digiwell-opjak.cz. (per)

Společný projekt Centra APA a Světlušky podpoří děti a žáky se zrakovým postižením v pohybu

Zvýšit kvalitu života dětí a žáků se zrakovým postižením prostřednictvím zapojení do školních i volnočasových pohybových aktivit je společným cílem Centra aplikovaných pohybových aktivit (APA) Fakulty tělesné kultury UP a projektu Světluška Nadačního fondu Českého rozhlasu. Díky této spolupráci budou žákům, jejich pedagogům i rodičům k dispozici konzultanti, kteří pomohou nejen s podpůrnými opatřeními, ale také představí pohybové aktivity přizpůsobené pro osoby s vadou zraku.

Konzultanti APA pro děti, žáky i studenty se zrakovým či kombinovaným postižením budou při speciálně pedagogických centrech pro zrakově postižené působit v pěti krajích – Jihočeském, Jihomoravském, Moravskoslezském, Olomouckém a Ústeckém – a v Praze s přesahem do středních Čech. Počítá se s intenzivní podporou až 90 žáků, avšak poradenský servis bude poskytnut každému ze stovek takových dětí v jednotlivých regionech.

„Chceme u nich rozvíjet návyky vedoucí ke zdravému a aktivnímu životnímu stylu, který je pozitivním předpokladem pro holisticky pojaté zdraví a tím i spokojenější život. Rozvoj pohybové gramotnos-

ti je průběžná činnost, naší snahou bude, aby konzultanti ‚své‘ žáky pravidelně viděli a pracovali s nimi. Počítáme s tím, že se zpočátku můžeme setkat s obavou z rizik zapojení se do pohybových aktivit nebo se zpochybňováním jejich prospěšnosti pro zrakově postižené. V některých ohledech to pro konzultanty, které čeká i nutná administrativa, cestování a pravidelná setkání se sdílením zkušeností, nebude snadná

práce,“ uvedl vedoucí Centra APA Ondřej Ješina.

Poradenské činnosti konzultantů budou moci využít i další zájemci. Aktivity projektu mají formovat kompetence pedagogů, rozšířit povědomí rodičů a vrstevníků i pozitivně ovlivnit postoje veřejnosti k podpoře zapojení osob se zrakovým postižením do pohybových aktivit a volnočasového vyžití v nejšířších možných souvislostech. (vim)

8 fakult
1 univerzita

Francie na Hané

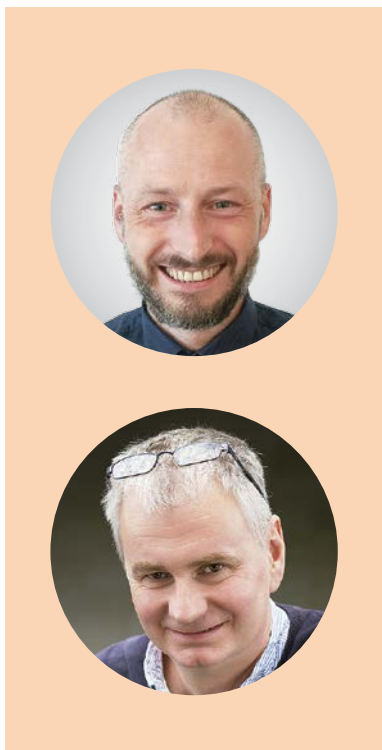
Příznivci a milovníci francouzštiny či francouzského kulturního bohatství si i letos užili kus Francie přímo v Olomouci. Francouzské centrum Univerzity Palackého, katedra romanistiky její filozofické fakulty a Muzeum umění Olomouc připravily již pátý ročník festivalu Bonjour Olomouc.

Přehlídku zahájila talk show s Petrem Janyškou, diplomatem, novinářem, překlada-

telem a bývalým velvyslancem ve Francii. Jeho poutavé povídání v nově zrekonstruovaném sále Muzea umění Olomouc Central doplnily francouzské jazzové melodie v podání Jarmily Bekové, Richarda Mlynáře, Romana Mlynáře a Honzy Berana. Během deseti dnů se na přehlídce vystřídaly večery s francouzskou literaturou, divadelní představení, scénická čtení, přednášky, promítá-

ní filmů i komentované prohlídky městem. V nabídce byly i dvě přednášky emeritního pařížského profesora, známého komparatisty Francise Claudona, stejně tak mezinárodní zkoušky DELF/DALF nanečisto. I letošní přehlídku zpestřilo workshop francouzského pečení také vegetariánské menu inspirované francouzskou kuchyní a nechyběla ani degustace vín. (map)

Vědci z přírodovědecké fakulty pomohli vytvořit kvantové kódy pro světlo

Mezinárodní skupina vědců experimentálně vytvořila první verzi Gottesman-Kitaev-Preskill kvantových kódů (GKP) pro volně šířené světlo a otevřela tím cestu pro konstrukci optických kvantových počítačů, které svými výkony mnohonásobně předčí klasickou výpočetní technologii. Unikátní experiment je výsledkem dlouhodobé spolupráce mezi vědci z University of Tokyo, Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého a Johannes Gutenberg-Universität Mainz. Výsledky jejich společné vědecké práce byly publikovány v prestižním časopise Science.

Kvantové počítače nabízí nový způsob zpracování informace, jelikož využívají princip kvantové superpozice. Jejich kvantové bity, qubity, kvantová obdoba klasických počítačových bitů, díky tomu mohou být současně ve stavech 0 i 1. Mezinárodní tým vědců se zaměřil na kódování logických qubitů do optických oscilátorů, které mohou nést i velmi složité kvantové kódy a zároveň si zachovávají odolnost proti chybám.

„Tyto kódy je možné vytvořit například pomocí mikrovlnných kvantových obvo-

dů v supravodivých rezonátorech, pohybu jednotlivých chladných atomů a nyní díky výsledkům práce našeho mezinárodního týmu i za pokojové teploty jako speciální stavy světla, což je výhodné z hlediska praktického využití,“ říká profesor Radim Filip z katedry optiky přírodovědecké fakulty.

Šířený puls světla fungující jako optický oscilátor má tu výhodu, že na jeho vysokých frekvencích není potřeba oscilátory chladit. I když je optický kód složený z velkého počtu fotonů, všechny jsou soudržné uvnitř jediného pulsu světla. „Tyto pulsy, vytvořené za pomoci vysoce kvalitních detektorů počtu fotonů, lze kombinovat, zpracovávat a měřit za pokojové teploty s vysokými rychlostmi tak, jak to známe ze současných optických komunikací. Klíčový krok nelineárních měření si oba týmy společně vyzkoušely již v roce 2023 a výsledek publikovaly v Nature Communications,“ uvádí Petr Marek z katedry optiky. Tento výzkum byl podpořen řadou projektů GA ČR a Horizon Europe. (cho)

Ústav klinické rehabilitace hostil školu fyzioterapie a ergoterapie a otevírá nový doktorský studijní program

Studenty a lektory z univerzit v Bulharsku, na Islandu a Slovensku hostil na začátku února Ústav klinické rehabilitace Fakulty zdravotnických věd UP. Pětidenní Zimní škola fyzioterapie a ergoterapie navázala na pilotní ročník z podzimu loňského roku. „Celý program byl zaměřen na interdisciplinární a transdisciplinární spolupráci. Připravili jsme workshopy na téma interdisciplinární spolupráce v terapii hlasu, v ergonomii, terapii bolestí hlavy, roztroušené sklerózy, imaginaci pohybu, dechových technikách či dynamice interdisciplinárního týmu včetně praktických ukázek, které vedli jak zahraniční, tak domácí akademici,“ uvedla za organizátory Petra Gaul Aláčová, garantka oboru Physiotherapy. Celý týden pracovaly skupiny studentů na interdisciplinárním projektu, jehož výstupem byla jeho prezentace. „Součástí nabitého programu byla i prohlídka historické Olomouce, kterou zajistil Welcome office Univerzity Palackého, a exkurze do Rehabilitačního centra v Klimkovicích. Máme radost, že se jak studentům, tak akademikům program líbil, považovali ho za užitečný a inspirativní,“ přiblížila zástupkyně přednosty Ústavu klinické rehabilitace FZV UP Jana Vyskotová. Další ročník se

uskuteční opět na podzim v termínu od 9. do 13. září 2024.

Ústav klinické rehabilitace chystá na příští akademický rok také otevření nového doktorského studijního programu. Do konce května se mohou hlásit zájemci o studium Aplikované klinické rehabilitace. Přijímací zkoušky se uskuteční v červnu, přijato bude osm uchazečů. „Doktorský studijní program je zaměřen především na výzkum

aplikace moderních terapeutických technik a protokolů komprehenzivní rehabilitace, analýzy a aplikace klasifikačních systémů pro diagnostiku a hodnocení rehabilitačních intervencí,“ uvedl přednosta Ústavu klinické rehabilitace Petr Konečný. Nový studijní program bude otevřený v kombinované formě, na akademický rok 2025/2026 pak vedení ústavu připravuje studijní program pro doktorandy v angličtině. (dkr)

Děkan právnické fakulty Václav Stehlík složil inaugurační slib

V olomouckém Arcibiskupském paláci byl do funkce děkana Právnické fakulty UP slavnostně uveden Václav Stehlík. Děkanskou insignii převzal z rukou rektora Martina Procházky a předsedy fakultního akademického senátu Michala Bartoně. Václav Stehlík povede fakultu následující čtyři roky. V lednu započaté funkční období je pro něj druhým v pořadí.

Samotné inauguraci předcházelo formální odstoupení z funkce děkana, čímž Václav Stehlík symbolicky ukončil své první funkční období. „Chtěl bych panu docentovi poděkovat zejména za jeho profesionální přístup, korektní a otevřené vystupování a také za pozitivní energii, s níž funkci děkana doposud vykonával,“ řekl rektor Martin Procházka.

Akademický senát PF UP zvolil Václava Stehlíka kandidátem na děkana v říjnu loňského roku. Hlas mu tehdy dalo všech 14 přítomných senátorů. Jmenovací dekret od rektora převzal na období od 23. ledna 2024 do 22. ledna 2028.

Složení inauguračního slibu přihlížela stovka hostů. „Inauguraci nevnímám jako osobní počtu nově či staronově nastupujícímu děkanovi, nýbrž jako slavnostní okamžik pro fakultu jako takovou a vaši účast vnímám jako vyjádření vašeho vztahu k fakultě a univerzitě,“ řekl v Arcibiskupském paláci Václav Stehlík, docent v oboru Evropské právo.

Ve svém proslovu zmínil mimo jiné také hlavní výzvy, které před ním a jeho týmem stojí. Fakultu například čeká reaktivity hlavního studijního programu Právo a právní věda, zásadní reforma doktorského studijního programu, dobudování oddělení projektové podpory nebo modernizace fakultního zázemí. „Již letos bude zahájena dosud největší investiční akce, a to generální rekonstrukce a dílčí rozšíření naší budovy A,“ uvedl děkan a přidal další cíl, týkající se zaměstnanců. „Budu usilovat o zlepšení mzdových a dalších pracovních podmínek, ať už pro akademické pracovníky, tak i další zaměstnance. Budu též usilovat o to, aby fakulta byla postavena na dobrých profesních a osobních vztazích tak, aby se zaměstnanci a studenti na fakultě cítili dobře.“

Václav Stehlík je v pořadí šestým děkanem, který stojí v čele právnické fakulty od jejího znovuoobnovení v roce 1991. Před ním fakultu řídili Miroslav Liberda, Jiří Blažek, Michal Malacka, Milana Hrušáková a Zdenka Papoušková. (eha)

popularizace

text: Martina Vysloužilová
foto: Jan Hromádko

Daniel Stach: Věda nám dává možnosti dělat svět lepším

Toto číslo našeho univerzitního magazínu se věnuje popularizaci a komunikaci vědy. Jak vůbec o vědě mluvit? A proč o vědě mluvit? Kdo jiný by měl přemýšlet nad odpověďmi než muž, který má popularizaci vědy takřka v popisu práce a který právě za „jednoduché vysvětlování složitého“ získal hned několik ocenění, jako například Stříbrnou medaili předsedy Senátu ČR, Medaili Učené společnosti České republiky, medaili Vojtěcha Náprstka Akademie věd ČR atd. Výčet je bohatý a nechybí v něm ani Cena Academia Filmu Olomouc za významný přínos popularizaci vědy. Moderátor České televize Daniel Stach. Právě on bývá pravidelným hostem AFO. Chybět nebude ani letos.

— Proč je podle vás důležité, aby vědci a vědkyně dokázali srozumitelně mluvit o své práci?

Protože věda je všude kolem nás a každému z nás dává možnosti – konkrétní nástroje a postupy – jak dělat (svůj) svět lepším. Někdy po menších, jindy po větších kouscích, ale dává, a další kroky už jsou na nás. A vědci mají vysvětlovat, co a proč dělají. Za prvé proto, že je to správné. Za druhé proto, že je to ve třetím tisíciletí součástí jejich práce – lidé mají nárok vědět, co vědci dělají a k čemu jejich práce je nebo může být dobrá.

— Kterou osobnost vědy byste ještě chtěl potkat osobně a mít ji také ve svém pořadu?

Přál bych si Davida Attenborougha, protože on je fenomén. Byl by to pro mě těžký rozhovor i proto, že jeho hlas je uhrančivý. Taky jste si všimli, že ho posloucháte a posloucháte a pak kouknete na hodiny a řeknete si: Cože? Já ho poslouchal tak dlouho? Také bych si přál, aby už klapnul (několikrát jsme byli blízko) rozhovor s Jennifer Doudna, protože CRISPR je jedna z věcí, která podle mě doslova (z)mění svět. A bylo by i zajímavé přidat její pohled k tomu, co říkala v Hyde Parku Civilizace Emmanuelle Charpentier, se kterou Jennifer Doudna získala Nobelovu cenu.

— Letošním tématem festivalu je paměť. Jaký okamžik se vám nejvíce vryl do paměti při vaší práci? Měl jste někdy během vysílání okno?

Přečetl jsem si otázku a hned mi naskočila jména: Helga Hošková-Weissová, Evelína Merová, Natalia Gorbaněvská, Tatiana Rus-sesabagina i Ervín Adam. Všechno nesmírně silné příběhy, u kterých si pamatuji nejen to, co bylo řečeno, ale i to, co nezaznělo, ale bylo cítit. Něco z toho se dostalo i přes obrazovky k divákům, ale spousta dalšího zůstalo jen ve studiu.

Když dělám rozhovory, mám připravenou propracovanou strukturu, data a citace, ale většinou jen minimum konkrétních otázek. Ty vznikají až během rozhovoru. A při něm často začínám větu a nevím, jak skončí, takže když nenaskočí slovo, které bych potřeboval, musím to obejít a dokončit větu, aby diváci nic nepoznali... Někdy se

to povede lépe, jindy hůře, dá se to trénovat a pořád na tom pracuji. Skvělou přípravou je komentovat sportovní závody, protože tam člověk neví, co se stane za další sekundu, a dobře vytrénuje svůj mozek, aby dokázal případné „vokno“ rychle obejít.

— Zapojujete do své práce umělou inteligenci?

Zatím jen velmi málo, protože na to, co potřebuji, dělá ještě pořád hodně chyb. Ale nepochybují, že se bude posouvat, takže v poslední době se AI věnuji víc a hledám, jak ji prakticky používat, aby mi skutečně pomáhala. Mezitím mám velkou radost z rozvoje programů třeba na přepis mluveného slova, které se z mojí zkušenosti za poslední zhruba rok hodně posunuly a mně dost usnadňují práci.

— Je skvělé, že se s vámi lidé na AFO opět potkají! Můžete prozradit, co vás na našem festivalu nejvíce zaujalo a proč se rád vracíte?

Protože náš hlavní cíl v Hyde Parku Civilizace i v celé vědecké redakci ČT je pomoci porozumět světu kolem nás a dát potravu k přemýšlení. A AFO pomáhá lidem přemýšlet, dává možnosti, jak se do světa vědy ponořit víc, a umožňuje jim podívat se na svět jinak právě očima vědy. A to je moc dobře. Když se ohlédnu zpátky, tak mě nejvíce zaujali lidé, kteří přichází, a pak otázky, které pokládají hlavně po přednášce nebo diskuzi. Fakt se nebojte zeptat klidně rovnou na přednášce – ale rád odpovím i po ní.

univerzitní město

text: Martina Vysloužilová
foto: AFO

Music is Science odhalí neobjevené hudební poklady

Zvuk současnosti i budoucnosti, noci na tanečním parketě a nové hudební objevy. Jako každý rok i letos překračuje program Music is Science festivalu Academia Film Olomouc hranice žánrů a propojuje vědu s uměním.

Program Music is Science, který čítá bezmála dvacítku hudebních projektů, si mohou návštěvníci AFO užít v Geodому na parkánu Uměleckého centra UP. „Na své si tradičně přijdou milovníci a milovnice nízkofrekvenční sub-basy, cinematických syntezátorových ploch, zefektovaných vazbicích kytar, rytmické preciznosti a lyrické ostrosti. Mezi lákadla doprovodného programu patří například producent elektronické hudby Ladislav Zensor se svým aktuálním projektem Oblaka, dadaistický rap v podání dvojice Laokoon nebo umělkyně Klara Wodehn, která si letos odnesla cenu Vinyla v kategorii objev roku,“ pozval na

program Jiří Bejček, dramaturg hudebního programu AFO.

Svoji českou premiéru si odbude německo-alžírská skladatelka a DJka Acidfinky. Ta si navíc připravila jedinečný živý set, který poprvé představí právě olomouckému publiku. „Stejně tak přiveze svou novou a dlouho očekávanou desku rakovnická shoegazeová kapela Manon Meurt, a pouze dva dny před jejím vydáním tak odstartuje turné právě v Olomouci,“ doplnila dramaturgyně Lucie Zelená.

Po ukončení živé produkce se hudební stage promění v roztančené večírky. „Na tyto afterparties mají vstup všichni se základní akreditací. Nikdo tak nepřijde o možnost poslechnout si DJs evropského formátu, jako jsou Marie Pravda nebo LAU, jedno z nejvýraznějších jmen budapeštské klubové scény. Vizually hudbu doplní minulými ročníky prověřený umělecký kolektiv Laser Hazer,“ doplnil Jiří Bejček.

text: Ivana Pustějovská, Martina Vysloužilová
foto: Jakub Čermák

portrét

A portrait of a woman with dark hair, wearing glasses and a white t-shirt, sitting in a blue chair. She is smiling and looking towards the camera. Her hands are resting on her chin and arms.

Eva Navrátilová, ředitelka AFO: S festivalem nemáte šanci zestárnout

Eva Navrátilová (* 1986)

Vystudovala magisterský obor Teorie a dějiny dramatických umění na UP. Již během svých studií začala pracovat na AFO, pracovala také pro filozofickou i pedagogickou fakultu, občanské sdružení Pastiche Filmz, Letní filmovou školu, festivaly Cinepur Choice, Anifest a PAF, kde rok působil v roli ředitelky. V roce 2013 přesunula své pracovní aktivity do Brna na oddělení komunikace jedné z fakult Masarykovy univerzity a sedm let působil na marketingovém oddělení VIDA! science centra, mimo hlavní pracovní poměr pak spolupracovala třeba s distribuční společností Aerofilms nebo s Českou asociací science center. Od roku 2022 je ředitelkou AFO.

Jako malá sedávala se sestrou před televizí a hltala seriál *Byl jednou jeden... život*. Francouzi v něm dokázali zábavnou formou přiblížit dětem fungování lidského organismu. Tehdy asi objevila, jak úžasná je věda a jak fascinující může být vyprávění o ní. O mnoho let později, když už jako vysokoškoláčka studovala semestr v Utrechtu, dokonce přesvědčila další „erasmáky“, aby společně jeli přes půlku Holandska do interaktivního muzea Corpus, v němž mohou návštěvníci doslova procházet lidským tělem. A když se ještě o pár let později jako historicky první žena postavila do čela obřího mezinárodního festivalu populárně-vědeckých filmů, už nebylo pochyb. Evu Navrátilovou, ředitelku Academia Filmu Olomouc, prostě věda a její popularizace baví, zajímá, naplňuje.

„Všechny ty jednotlivé zážitky do sebe postupem let zapadly a vybudovaly pevný základ pro tu chuť věnovat se v kariéře právě popularizaci vědy a její komunikaci,“ říká, když nahlas přemýšlí nad svojí profesní dráhou. „Vzpomínám si na svou první návštěvu londýnského science muzea i na to nadšení a urputnost, se kterými jsem pak díky tomu šla do výběrka na práci v nově budovaném science centru v Brně,“ vypráví absolventka Filozofické fakulty UP o dobách

před ředitelováním v Olomouci, kdy se starala o marketing brněnského centra VIDA!.

Pomyslné kormidlo AFO převzala na začátku roku 2022. Po dvou covidových letech v onlinu a s tím, který za sebou měl náročné a vyčerpávající období. Na přípravu dalšího ročníku měla pouze čtyři měsíce. Nad nabídkou vést festival s šedesátiletou tradicí přesto dlouho nepřemýšlela. Od začátku věděla, že ji chce přijmout. „AFO je prostě srdcovka. Během studia jsem tu dostala neskutečnou podporu a pracovní možnosti a cítila jsem, že to chci alespoň zčásti festivalu vrátit.“

Žádný podobný festival v ČR nemá tak velkou oporu ve studentkách a studentech. Jsou jeho hybnou silou, duší i zdrojem nápadů a energie. Eva Navrátilová jim došla dobře rozumí. Sama ještě jako studentka filmové vědy si na něm zkusila spoustu pozic. Když si diváci sednou po úvodní znělce do kina a pár dní nerušeně sledují filmy, má za sebou Eva Navrátilová i s tím, rok intenzivní práce. „Celoročně, na bázi každodenního setkávání se v kanceláři, mám v týmu čtyři lidi. Čím blíže je festival, tím víc se tým rozrůstá. V průběhu podzimu už se bavíme o desítkách dramaturgů a dramaturgyň, kteří pracují na programu. Během festivalu má štáb kolem 250 lidí, a to už se

začínám ztrácet. Snažím se na společných štábních setkáních memorovat tváře, ráda bych si pamatovala všechny, kteří do AFO vložili svůj čas, síly, nápady a energii, ale při takovém počtu už je to bohužel nereálné,“ přiznává.

Kdo by si naivně myslel, že práce ředitelky je celý rok koukat na filmy a pak v září reflektorů vítězům předat ceny, spleť by se. Koučovat podobnou akci znamená zvládat kromě řízení týmu i každoroční starost o financování. „AFO ve srovnání s podobnými akcemi u nás má jeden z nejnižších rozpočtů, a přitom je jedním z nejnavštěvovanějších filmových festivalů. Jeho financování je vícezdrojové a každý rok sepisujeme 10–15 grantových žádostí,“ popisuje méně atraktivní stránku akce Eva Navrátilová. Na rozpočtu festivalu se tak vedle základního příspěvku od univerzity podílí ministerstvo školství i kultury, Státní fond kinema-

tografie, kraj, město, soukromí sponzoři nebo třeba americká ambasáda. Odpovědnost za shánění a následně čerpání financí je nedílnou součástí práce ředitelky.

AFO přitom dlouho není „jen“ festival na šest dní v roce. „Jedná se o širokou škálu celoročních aktivit, ať už jeho ozvěny na mnoha místech po ČR i v zahraničí nebo třeba provoz naší vlastní VOD platformy watch-andknow.cz, která vznikla během pandemie, když se festival nemohl odehrávat živě. Objíždíme s kolegy i další filmové festivaly v ČR i zahraničí. Možnost vystoupit z regionální bubliny a nechat se inspirovat, zažít jiné festivaly v roli návštěvníka nebo hosta je vždycky maximálně přínosné jak pro mě, tak v důsledku i pro festival samotný,“ míní.

Během šestidenního maratonu, kdy se festival koná, nemá Eva Navrátilová čas chodit na filmy, přednášky a další body programu, kterých je více než dvě stě. Může se

na chvíli zastavit a nechat se pohltnout festivalovou atmosférou? Závídí lidem s visačkami a akreditacemi, kteří nadšeně korzují městem? „Strašně moc jim závidím! Teď si to musím užívat jen z té druhé strany, kdy se zastavuju, abych se nadechla a rozhlédla. A došlo mi, co všechno se nám povedlo. Práce na festivalu je dost náročná, ale ta euforie, kterou člověk načerpá pak během samotné akce, mě pohání celý další rok.“

Mimochodem, v úvodu textu je řeč o seriálu Byl jednou jeden... život, který malou Evu přikoval k televizi. „No a na mé první AFO v roce 2007 přijel cenu za přínos komunikaci vědy převzít právě jeho režisér Albert Barillé.“ Náhoda? Sotva. Kruh se uzavřel.

PS: AFO je pro Evu Navrátilovou spojené i s láskou. Hádejte, kde před jedenácti lety poznala svého muže Jiřího?

„AFO je prostě srdcovka. Během studia jsem tu dostala neskutečnou podporu a pracovní možnosti a cítila jsem, že to chci alespoň zčásti festivalu vrátit.“

Hana Laudátová
senior manažerka
pro PR a marketing,
Nadace Partnerství

S Evou Navrátilovou jsem přes 7 let spolupracovala na propagaci brněnského VIDA! science centra. Vnímám ji jako výjimečnou osobu, která v sobě kombinuje jedinečné vlastnosti. Často je ta, co přichází s prvními nápady a inovacemi, zároveň je však ochotná i k velmi pečlivému dotahování. Na dobře odvedené práci jí zkrátka záleží a v popularizaci vědy vidí skutečný smysl. Její výborný vkus i grafické cítění nastavil a udržel prezentaci VIDA! na vysoké úrovni po celou dobu jejího působení v Brně. Nejvíc si však vážím Evina klidu, se kterým zvládá složité pracovní i osobní situace. Tolikrát nás uklidnil a navedl ke konstruktivnímu řešení! A v neposlední řadě je to mimořádně elegantní a zábavná osoba. Závidím AFO, že s ní teď může trávit tolik času.

Petr Bilík
proděkan pro vnější vztahy FF UP,
katedra divadelních, filmových
a mediálních studií

Eva Navrátilová je manažerka s intuicí, je schopná být otevřená mnoha inovacím a zároveň si udržovat „beskydský“ nadhled i kontakt se zemí. Na jejím příkladu lze demonstrovat to nejvzácnější, čím univerzita disponuje: schopností udržet či přivést do Olomouce talenty. Její návrat z úspěšné kariéry zpět k Academia Filmu Olomouc svědčí o srdcařské povaze stejně jako o vysoké úrovni akce, které věnuje své síly. Eva festival prozářila svým charismatem a přirozeným šarmem a spolu se svým týmem vytvořila festival se špičkovým hodnocením v rámci celé České republiky, což je v mimořádné konkurenci filmových akcí malý zázrak.

Studentka rekreologie zaujala v mezinárodním časopise prací o ztrátě prázdnin

Když Valentýna Himmelová, studentka rekreologie na Fakultě tělesné kultury UP, nastoupila při distančním studiu během epidemie covidu-19 do zaměstnání, poprvé si uvědomila, že volnost, kterou do té doby měla, byla výsadou. Tento poznatek se stal jednou z pohnutek k volbě tématu bakalářské práce o fenoménu ztráty prázdnin po ukončení studia. Práci zaujala i v časopise *World Leisure Journal*, který ji v upravené podobě vydal.

Školitel studentky Ivo Jirásek i vedoucí katedry rekreologie Zdeněk Hamřík se shodují, že jde o skvělý úspěch. Sama Valentýna Himmelová to vnímá jako velkou poctu. „Mimo jiné je to pro mě motivace

pokračovat ve studiu a případně prohloubit tuto problematiku v diplomové práci,“ říká s tím, že odmala si uvědomovala, že rodiče na rozdíl od dětí prázdniny nemají. Dalším podnětem k výběru tématu práce byl výrok spolužačky, že má vždy v létě nutkání dát v práci výpověď.

„Metodou chápacího rozhovoru jsem v rámci kvalitativního výzkumu zjišťovala od respondentů, jak se se ztrátou prázdnin vyrovnávali. Na základě získaných dat jsem se pak snažila tento fenomén objasnit pomocí interpretativní fenomenologické analýzy. Subjektivní prožívání ztráty prázdnin se u respondentů lišilo, z mnoha proměnných jsem vyvodila pět základních

mediátorů: typ zaměstnání, zvyk souvisějící s dříve prožívanými prázdninami, míru přijetí nové role, způsob trávení dovolené a hodnotovou orientaci,“ přiblížila.

„Výsledky potvrdily, že nástup do zaměstnání na hlavní pracovní poměr provází úbytek volných dnů, také ztráta jistoty z hlediska danosti termínu dovolené. Zaměstnanci musí o termíny žádat a jejich zaměstnavatelé nejsou povinni daný termín schválit. Flexibilita vybírání dovolené se tak v různých zaměstnáních liší a může značně komplikovat trávení volného času, a to především pokud chceme sladit termín dovolené s další pracující osobou,“ dodala rekreoložka. (vim)

Vyšla první ucelená studie o demokratických inovacích tří zemí střední Evropy

Lokální úroveň politiky, která hraje podstatnou roli v utváření a zejména posilování prodemokratického smýšlení, se věnuje nová odborná publikace s názvem *Challenging Citizens: Democratic Innovations at the Local Level. The Case Study of the*

Czech Republic, Slovakia and Poland (Výzva občanům: Demokratické inovace na místní úrovni. Případová studie Česka, Slovenska a Polska). Vznikla v kolektivu autorů pod vedením Pavla Šaradína z katedry politologie a evropských studií FF UP a je vůbec prvním uceleným dílem, které v daném ohledu reflektuje část střední Evropy.

Odborná publikace vznikla v rámci tříletého výzkumu, jenž podpořila Grantová agentura České republiky. Nedávno ji vydalo prestižní nakladatelství Palgrave/Macmillan. „Velmi často se diskutuje o krizi nebo erozi demokracie, o jejím úpadku. Někdy právem, někdy se situace podceňuje, někdy přeceňuje. Lokální prostředí umožňuje aktivní participaci občanů na politice, a to skrze nejrůznější nástroje či inovace. Máme podloženo, že pokud k jejich zavedení dojde a používáme je správně, pak mohou hrát velmi důležitou roli v pozi-

tvním významu demokracie,“ řekl politolog Pavel Šaradín. Společně s dalšími autory se v nově vydané knize zaměřuje na vysvětlení těchto nástrojů, na jejich fungování, zkušenosti i na jejich evaluaci.

„Demokratické inovace chápeme jako procesy a nástroje, které vedou k prohloubení občanské participace v procesu vládnutí s cílem toto vládnutí zlepšit a oživit. Jde například o participativní rozpočty, participativní plánování a podobně. Jmenované procesy mají zároveň další funkce, jež nesouvisí jen s politickou efektivitou. Občanskou participací může například docházet ke zlepšení transparentnosti, zvyšování důvěry v politiku, k odpovědnosti, lidé se učí, jak funguje politika, a lépe jí pak rozumí. Přínosem naší knihy není jen objasnění, proč tyto inovace fungují, ale i to, proč někdy dochází naopak k jejich opuštění či pádu,“ dodal. (map)

Cenu Wernera von Siemense získali Dominik Vašinka a Miroslav Ježek z přírodovědecké fakulty

Výrazně zpřesnit složitá kvantová měření dokázali pomocí umělé inteligence Dominik Vašinka a Miroslav Ježek z katedry optiky Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého, kteří díky tomu získali prestižní Cenu Wernera von Siemense za první místo v kategorii Nejlepší diplomová práce. Budoucí praktické využití výsledků jejich bádání zaměřeného na aplikaci umělé inteligence v kvantových měřeních je široké. Uplatní se především v oblasti metrologie a řízení složitých systémů včetně kvantových zařízení, jako jsou kvantové procesory a senzory.

Velké množství vědeckých oblastí i technických aplikací vyžaduje přesné ovládní složitých fyzikálních systémů pro dosažení požadovaného stavu či průběhu procesu. Klíčovou úlohou k jejich řízení je precizní nastavení kontrolních signálů, přestože teoretický popis těchto systémů zůstává často neprobádaný. „Situace se navíc výrazně komplikuje, pokud přejdeme do světa kvantové fyziky. Zde se nároky na ovládací instrumentář násobí pravděpodobnostním charakterem kvantových měření a také komplexní a mnohazměrnou strukturou

kvantových stavů a procesů,“ popsal složitost kvantových měření Dominik Vašinka.

O vysoké kvalitě vědecké práce Dominika Vašinky svědčí to, že ji prezentoval na několika zahraničních konferencích a výsledky jeho bádání tvoří základ vědeckého článku „Bidirectional Deep Learning of Polarization Transfer in Liquid Crystal with Application to Quantum State Preparation“ publikovaného v renomovaném mezinárodním časopise *Physical Review Applied*. V současné době student oboru Optika a optoelektronika pokračuje ve studiu v doktorském programu a věnuje se výzkumu na pomezí kvantové fyziky, fotoniky a umělé inteligence.

Do soutěže o Cenu Wernera von Siemense se přihlásil, protože ji považuje za skvělou příležitost ke zveřejnění svých objevů a jejich rozšíření i do odborných kruhů, které z nich mohou těžit v mnoha dalších projektech. Na otázku, zda mu tento úspěch pomůže v další studijní, vědecké či profesní kariéře, odpovídá: „Určitě ano. Jednak je to skvělá příležitost navázat nové kontakty a spolupráce, ale také výborná motivace a připomínka toho, že náš výzkum má smysl,“ dodal.

Vašinkův vedoucí diplomové práce Miroslav Ježek si na studentovi nejvíce cení poctivosti a upřímnosti. A to v pracovní i osobní rovině. „Dominik je velmi schopný fyzik i programátor a věřím, že má před sebou zářnou vědeckou kariéru. Také výborně komunikuje a nebojí se poskytnout upřímný názor a zpětnou vazbu.“ (cho)

Doktorand pedagogické fakulty vystavuje své hudební album v Musikverein Wien

Houslista a zároveň houslový pedagog Petr Vrána, posluchač doktorského studijního programu Hudební teorie a pedagogika na Pedagogické fakultě UP, je

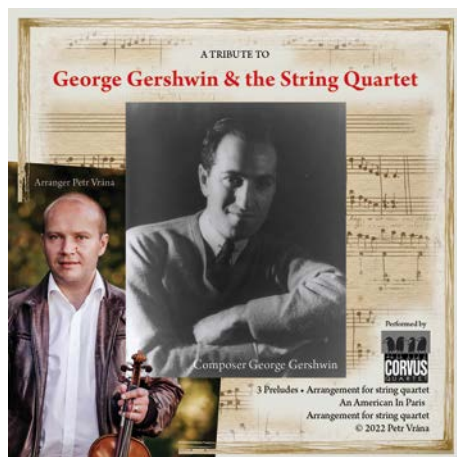
autorem aranžérského CD projektu *A Tribute to George Gershwin & The String Quartet*, na němž se interpretačně podílela smyčcová formace *Corvus Quartet*. Hudební album je nyní součástí CD kolekce *Universal Edition*, umístěné ve vídeňském koncertním domě hudebního spolku *Musikverein*.

CD s názvem *A Tribute to George Gershwin & The String Quartet* obsahuje smyčcové verze dvou vybraných instrumentálních děl amerického hudebního skladatele George Gershwina. „Cílem a uměleckým záměrem bylo interpretovat vybraná díla velikána světové hudební scény George Gershwina prostřednictvím nových, nekonvenčních, a pokud možno inovativních smyčcových aranžmá,“ uvedl Petr Vrána. Doplnil, že hudební obsah alba tvoří instrumentální úpravy Gershwina klavírního cyklu *Three Preludes for Piano* (1926) a plnorozsahová komorní verze symfonické

poemy *An American in Paris* (1928) pro smyčcové kvarteto.

CD nosič je opatřen devatenáctistránkovým bookletem v anglickém znění. Součástí CD brožury jsou i odborné recenze dvou zahraničních akademických autorit z Itálie a Slovenska. Album je spolu s jedenácti dalšími audio projekty vystaveno v prezentační CD vitrině hudebního nakladatelství *Universal Edition*, která je fixní součástí reprezentačních prostor světového hudebního nakladatelství *Musikverein Wien*.

„Tato forma prezentace poskytuje mimořádnou příležitost k dosažení efektivní publicity a prestiže tvůrčích/uměleckých počínů v autoritativním prostředí věhlasného koncertního domu, situovaného v samotném srdci významného evropského kulturního centra, města Vídně,“ dodal doktorand *PfD UP*. Obsah prezentační vitríny nakladatelství *Universal Edition* je obměňován zpravidla čtvrtletně. (map)

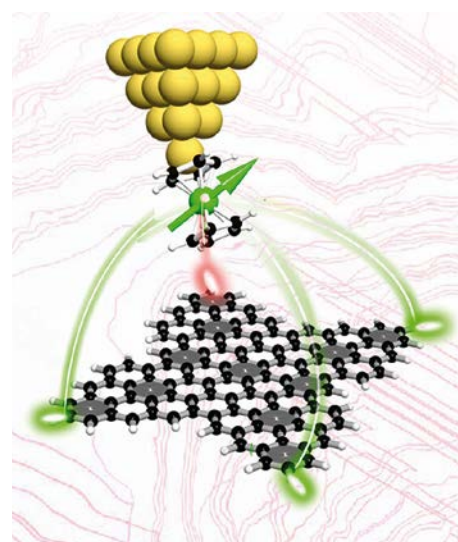
Unikátní magnetický nanografen ve tvaru motýla pronikl do Nature Chemistry

Mezinárodnímu týmu vedenému českými fyziky se poprvé podařilo vyvinout unikátní magnetický nanografen. Vědci zkombinovali dva koncepty vzniku magnetismu a jako první dokázali detekovat jejich magnetický signál pomocí pokročilé rastrovací mikroskopie a kvantově mechanických výpočtů. Grafenové nanočástice mají potenciál pro využití k uchování a zpracování informací v kvantové informatice.

Článek publikovaný v časopisu Nature Chemistry popisuje inovativní postup návrhu, přípravy a ověření magnetických vlastností grafenu ve tvaru čtyř zaoblených trojúhelníků, jenž připomíná „motýlí křídla“. Na každém z nich je lokalizován jeden nepárový pí elektron, který je zodpovědný za zmíněné magnetické vlastnosti.

„V této práci se nám poprvé podařilo zkombinovat dva přístupy, které daly vzniknout tomuto unikátnímu magnetickému nanografenu se čtyřmi nepárovými elektrony. Navíc se nám podařilo díky kombinaci experimentálních a teoretických výpočtů přinést nezvratný důkaz o jeho magnetickém charakteru,“ říká Adam Matěj z Fyzikálního ústavu AV ČR a Českého institutu výzkumu a pokročilých technologií – CATRIN Univerzity Palackého v Olomouci.

Na experimentálním a teoretickém ověření vlastností nanografenu se podíleli vědci z Národní singapurské univerzity, výzkumného ústavu CATRIN Univerzity Palackého, čínské Nankingské univerzity a dvou ústavů Akademie věd ČR – Fyzikálního ústavu a Ústavu fyzikální chemie J. Heyrovského. (srd)

Univerzita Palackého má sedm nových profesorek a profesorů

Mezi třiasedmdesáti novými profesorkami a profesory, kteří převzali své jmenovací dekry z rukou prezidenta ČR Petra Pavla a ministra školství Mikuláše Beka během slavnostního aktu v pražském Karolinu, bylo i sedm osobností působících na Univerzitě Palackého.

Dominují odborníci z klinik lékařské fakulty a Fakultní nemocnice Olomouc.

Neuroložka Kateřina Menšíková je vedoucí lékařkou ambulanti části Centra pro diagnostiku a léčbu neurodegenerativních onemocnění a věnuje se hledání vhodných biomarkerů pro zlepšení diagnostiky těchto nemocí a výzkumu jejich molekulárně-patologického podkladu. Jiří Minařík na Hemato-onkologické klinice pečuje o pacienty s monoklonálními gamapatiemi,

nádorovými onemocněními krevetvorby. Ondřej Urban je přednostou II. interní kliniky a mimo jiné se zaměřuje na zavádění nových metod v endoskopii slinivky břišní a žlučových cest. Působíštěm Karla Krejčího, který se specializuje na transplantaci ledvin, je pak III. interní klinika.

Novou profesorku má i fakulta tělesné kultury, Jana Pelclová z Institutu aktivního životního stylu se zabývá modifikovatelnými behaviorálními faktory zdraví. Profesorský dekret v prosinci převzal také Jan Švec z katedry experimentální fyziky přírodovědecké fakulty, který se věnuje výzkumu tvorby lidského hlasu. Význam latinskoamerické literatury pro světovou i českou kulturu je pak dlouhodobým odborným zájmem posledního ze jmenovaných profesorů z UP Daniela Nemravy, který vede katedru romanistiky na filozofické fakultě.

„Opravdu dobrý profesor se pozná i podle toho, že ho jednou jeho žáci přerostou. To není znakem jeho profesní nedostatečnosti. To je důkazem jeho schopnosti být silným, inspirujícím a motivujícím osobním vzorem. A tak vám s těmi nejlepšími úmysly přeji, ať vás jednou vaši žáci přerostou,“ popřál jmenovaným v Karolinu prezident Petr Pavel. (vim)

Odborníci z právnické fakulty pomohli ukrajinským kolegům

Smlouva o fungování EU, Smlouva o EU a Listina základních práv EU. Komentář k těmto třem základním dokumentům, kterými se řídí Evropská unie, vyšel nově v ukrajinštině. Na jeho vydání se autorsky výrazně podíleli i odborníci z olomoucké právnické fakulty.

Dokumenty upravující fungování Evropské unie jsou základními kameny evropského společenství, ke kterému by se ráda připojila i Ukrajina. Komentář ke Smlouvě o fungování EU, Smlouvě o EU a Listině základních práv EU nemá dosud vydané ve svých jazycích dokonce ani některé členské státy. Tým expertů z právnických fakult Univerzity Karlovy,

Masarykovy univerzity, Univerzity Palackého a Západočeské univerzity se však postaral o to, aby u příležitosti českého předsednictví EU v roce 2022 vyšel v češtině. Tehdy tým přišel také s myšlenkou oslovit zkušené překladatele a vydat jej i v ukrajinštině. Nad tímto projektem pak převzal záštitu přímo předseda vlády Petr Fiala.

„Jednohlasně jsme tehdy souhlasili s překladem díla a jeho zpřístupněním zdarma, bez jakýchkoliv honorářů, online všem ukrajinským čtenářům, akademikům, studentům i praktikujícím právníkům. Dílo, právem můžeme říct opus o 1780 stranách, se povedlo a komentář vyšel,“ řekl Ondřej Hamulák, jeden ze spoluautorů a proděkan

pro vědu a výzkum PF UP. Spolu s ním se na vzniku komentáře podílelo dalších pět olomouckých odborníků: Michal Petr, Václav Stehlík, Helena Kopa Bončková a Ondřej Dostal, všichni z katedry mezinárodního a evropského práva, a Martin Kopa z katedry ústavního práva.

Toto vědecky náročné a obsáhlé dílo u příležitosti dvouletého výročí ruské agrese na Ukrajině vydalo nakladatelství Wolters Kluwer. (aha)

jazykové okénko

Vývoj češtiny se v posledních desetiletích nápadně zrychlil. Je to dáno především novými komunikačními technologiemi, které přispívají ke sblížení psaného jazyka s mluveným – a v mluveném jazyce se rodí větší změny a tendence. Také jazyk vědy se v poslední době dost mění. Čeština je dnes v mnohem větší míře než v uplynulých sto letech nahrazována v roli jazyka, jimiž jsou publikovány výsledky české vědy, jazykem cizím – samozřejmě angličtinou. Vedle toho se také na povaze češtiny v dnešní vědecké produkci přímo i nepřímo odráží to, jakým způsobem své texty tvoříme a vůbec jaké návyky do svých odborných textů přenášíme ze sféry komunikace neodborné, každodenní.

Český národní korpus, tj. velká online databáze českých textů, pokrývá poslední téměř tři desetiletí jazykové praxe, a tedy umožňuje zmapovat, jak se odborná čeština vyvíjí. Velice záleží na oboru, ale celkově lze konstatovat, že se v českých odborných textech mírně prodlužují věty a souvětí. Sekvence začínající velkým písmenem a končící tečkou, otazníkem nebo vykřičníkem měla v 90. letech 20. století průměrnou délku 15,5 slova, zatímco v nejmladší vrstvě korpusu, v textech z let 2015 až 2019, je průměrná délka této sekvence 16,4 slova. Je zajímavé, že v českých odborných textech mírně přibýlo otazníků: jejich frekvence se za posledních zhruba třicet let zvýšila asi o pětinu.

Repertoár nejčastějších spojek v odborných textech se téměř nezměnil – na předních příčkách jsou spojky **a, že, i, nebo, jako**. Zdá se ale, že se spojky v dnešních odborných textech užívají poněkud stereotypněji než před třiceti lety. Z první desítky spojek, které jsou v českých odborných textech nejfrekventovanější, se vytratila spojka **když**, ale objevila se tu spojka **či**, která se znamenitě hodí např. do rozsáhlejších výčtů.

Jisté změny jsou patrné také v repertoáru nejfrekventovanějších sloves, zejm. těch, která v odborných textech plní funkci přísudku. Frekvenčně nejvýraznější jsou tradičně slovesa **být, moci, mít, muset a jít**, zajímavý je však v odborných textech růst frekvence slovesa **vidět**. Souvisí to se silicím civilizačním trendem všechno vizualizovat, znázorňovat, převádět do obrázků? Podobné příčiny by mohl mít nedávný průnik slovesa **představovat** do první desítky nejfrekventovanějších sloves v odborných textech.

A autorský plurál z českých odborných textů – navzdory dojmu, který někdy můžeme mít – neustupuje, spíše naopak, a zůstává jako dřív vyjádřením snahy o objektivitu vědeckého sdělování a sdílení.

Také odborný styl v češtině prochází vývojem. Za poslední tři desetiletí se v českých odborných textech mírně prodloužily věty a souvětí, proměnil se repertoár nejčastějších spojek a sloves. Nebylo ale autorského plurálu, spíše naopak.

Ondřej Bláha
jazykovědec, FF UP

Autorův pořad Okolo češtiny vysílá Český rozhlas Olomouc každé úterý v 9:45 a 14:45.

Nový systém AMADEUS má výrazně urychlit objevy léčiv

Změnit zaběhnuté stereotypy a zajistit rychlejší, levnější a udržitelnější vývoj léčiv. Právě to je cílem technologické platformy AMADEUS, kterou na Univerzitě Palackého vyvíjí renomovaný chemik Alexander Dömling z Českého institutu výzkumu a pokročilých technologií (CATRIN). Na průlomové řešení získal dotaci 3,4 milionu eur z prestižního grantu Evropské výzkumné rady (ERC) Advanced, který je prvním svého druhu na UP. Systém pro syntézu nových látek či vylepšování jejich vlastností využije autonomní, umělou inteligenci řízený a vysoce miniaturizovaný postup pro identifikaci sloučenin.

„Využití současných nástrojů, jako je umělá inteligence nebo miniaturizace, přináší do vědeckého bádání nové možnosti. Jsem rád, že patříme mezi univerzity, které díky špičkovému výzkumu pomáhají hledat cesty, jak ušetřit čas i finance v tak důležitém procesu, jakým je například vývoj nových léčiv. Úspěch v této oblasti bude mít jasný celospolečenský dopad,“ řekl rektor UP Martin Procházka.

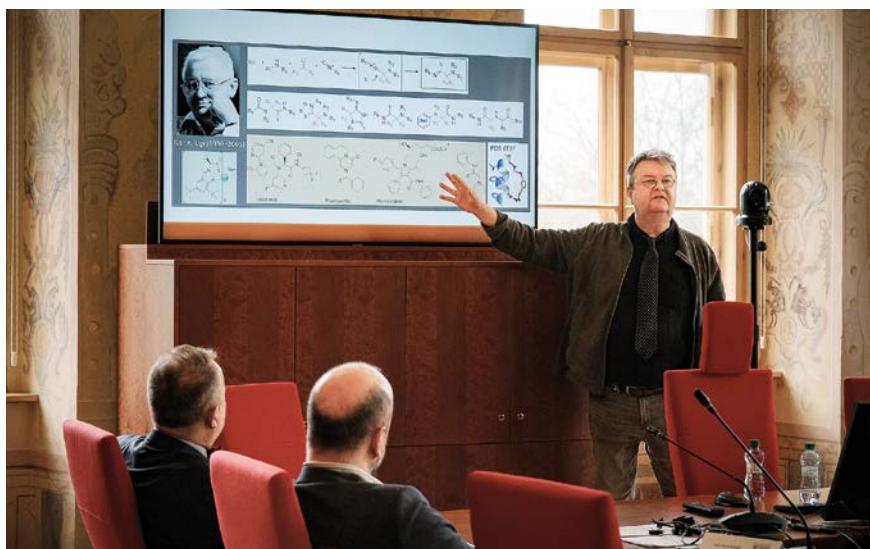
Pětiletý projekt s názvem Automatizované, miniaturizované a zrychlené ob-

jevování léčiv si klade za cíl urychlit vývoj nových látek, snížit finanční náklady a ekologickou zátěž tohoto procesu a zvýšit jeho bezpečnost. Výzkumníci se budou při syntézách pohybovat ve stotisíckrát menších rozměrech v porovnání se současnými postupy v průmyslu.

„Navrhujeme a ověříme komplexní technologickou platformu AMADEUS, která je schopná syntetizovat tisíce malých molekul denně v nano- nebo pikolitrových objemech založených na stovkách chemických reakcí, které dokážeme účinně zkoumat a vylepšovat jejich vlastnosti pomocí umělé inteligence. Díky tomuto zmenšení současně výrazně snížíme množství toxického odpadu, čímž zvýšíme udržitelnost procesu vývoje léků a současně jej urychlíme. Mojí ambicí je zásadně změnit ranou fázi objevování léčiv, která se ve farmaceutických společnostech po celém světě využívá více než půl století,“ uvedl Dömling. AMADEUS ale může najít uplatnění nejen v lékařské chemii, ale také v katalýze, při vylepšování vlastností materiálů nebo rostlin.

Problematikou miniaturizace a automatizace, které vedou k udržitelné chemii a současně přispívají k efektivnějšímu vývoji nových léčiv, nanomateriálů nebo například látek pro ochranu rostlin, se profesor Dömling věnuje v CATRIN také v rámci evropského projektu ERA Chair ACCELERATOR. „Oba projekty se doplňují a umožní mi urychlit můj výzkum. Věřím, že AMADEUS bude představovat významný krok směrem k dosažení udržitelnosti ve výzkumu a vývoji a podpoří inovace a pokrok v různých vědeckých oblastech,“ doplnil.

ERC granty v kategorii Advanced jsou známkou vědecké excelence. Zaměřují se na podporu mezinárodně uznávaných odborníků, kteří se již etablovali v oboru a prokazatelně ho ovlivnili. V náročné soutěži ERC ale v minulosti také uspěl, a to dokonce čtyřikrát, fyzikální chemik Michal Otyepka (z toho třikrát v kategorii Proof of Concept, která podporuje úspěšné řešitele grantů ERC v nejranější fázi komercializace výstupů jejich výzkumných aktivit). Oba vědci působí v CATRIN.

Renomovaný chemik Alexander Dömling prezentuje princip platformy AMADEUS.

text: Milada Křížková Hronová
foto: archiv Karla Nováčka

objev

Archeologie ohrožené horské krajiny v iráckém Kurdistánu

Mezinárodní tým vedený Karlem Nováčkem z katedry historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého objevil a zmapoval dalších víc než padesát archeologických nalezišť v iráckém Kurdistánu. Dokázal tak, že horská údolí Kurdistánu byla v minulosti skutečně velmi hustě osídlena.

Krajinný archeologický výzkum v horském Kurdistánu, započatý v roce 2023, má své pokračování. Díky téměř devítimilionové dotaci Grantové agentury České republiky se tým v čele s Karlem Nováčkem z katedry historie FF UP opět vydal do iráckého Kurdistánu. Hned z kraje roku 2024 strávil v oblasti měsíc a věnoval se průzkumu dalších částí „olomoucké“ archeologické koncese v distriktu Koja. Již předběžné výsledky potvrzují hypotézu o mimořádné atraktivnosti zkoumané oblasti pro lidské komunity v minulosti.

„Mezopotámskou rovinu známe archeologicky poměrně dobře, zejména potom jižní Irák. Neméně významné historické procesy se však odehrávaly i v přilehlých horách a horských údolích, které sloužily jako komunikační koridor. Naším cílem je formulovat hypotézu, že právě tyto přilehlé horské oblasti byly v lecčems atrak-

tivnější než roviny. Byly totiž ekologicky odolnější,“ uvedl Karel Nováček.

Přestože je Mezopotámie všeobecně známa jako velmi úrodná oblast, nachází se v pásmu závislém na nepředvídatelných a často kriticky nízkých dešťových srážkách. I když se lidé snažili problém řešit různými zavlažovacími systémy, snadno se stávalo, že úroda nevzešla. Mnohem snadněji se hospodařilo v horských údolích, kde je vody dostatek. Archeologové se domnívají, že pevné jádro starověké mezopotámské civilizace, které se neprojevovalo velkými městy a středisky moci, ale udržitelným zemědělským systémem, je proto potřeba hledat právě v těchto horských údolích. Dvě z nich, údolí Smaqli a Nazanin, a k tomu i stolovou horu Sér Gird, se jim podařilo prozkoumat v únoru. Jejich zjištění dnes rozšiřují dřívější nálezy terénního průzkumu, při kterém bylo nalezeno několik desítek památek s historií sahající do starší doby kamenné. Kromě zaniklých sídlišť byly zřejmě objeveny i přilehlé polní systémy, což by významně mohlo přispět k poznání pravěké zemědělské krajiny takzvaného úrodného půlměsíce. Právě tomuto tématu se odborníci budou věnovat i v dalších sezónách.

„Naším základním cílem je detailní archeologická mapa oblasti se všemi lokalitami, jež se nám podaří identifikovat, s jejich datováním, rozsahem v terénu a předpokládaným významem. Poté se budeme věnovat rozboru dlouhodobých vývojových trendů v krajině. Budou pro nás důležité všechny archeologické lokality, nejen paleolitické, ale i vesnice, jež zanikly třeba i před padesáti lety,“ vysvětlil Karel Nováček. Výsledky výzkumu by mohly mít význam i pro současný severní Irák.

„Blízký východ a severní Irák, stejně jako celá zeměkoule, prochází klimatickou změnou, která se projevuje velmi intenzivním a rychlým vysycháním a nedostatkem vody. Jestli odhalíme mechanismy, jež horským oblastem umožnily setrvat ve stabilním stavu a dynamické rovnováze, mohli bychom navrhnout určité možnosti, jak tyto mechanismy oživit,“ dodal archeolog z Univerzity Palackého. V rámci tříletého projektu Příběh čtyř údolí v horském Kurdistánu: Krajinné strategie, odolnost a udržitelnost v dlouhodobé perspektivě stráví během tří následujících let v uvedené oblasti minimálně dalších pět pracovních měsíců.

Univerzita ocenila neakademické zaměstnance

Vedoucí studijního oddělení, asistentka katedry nebo řidiči rektorátu byli mezi osmnácti mimořádně oceněnými neakademickými pracovníky, kterým rektor Univerzity Palackého slavnostně předal pamětní medaili.

Smyslem nově zavedeného ocenění je především vyzdvihnout nepostradatelnou roli technickohospodářských a dělnických profesí při podpoře vzdělávací a výzkumné činnosti univerzity a zároveň připomenout postavení Univerzity Palackého jako jednoho z největších zaměstnavatelů Olomouckého kraje.

„Možná máme někdy tendenci vnímat jejich práci jako samozřejmou, jsem ale přesvědčený, že bez přičinění těchto zaměstnanců by se univerzita neobešla. Je důležité si to připomínat. Věřím, že se nám podaří založit novou tradici a že vůči li-

dem pracujícím na těchto pozicích je to jasný vzkaz, že si naše univerzita jejich práce váží,“ řekl ke vzniku ocenění rektor UP Martin Procházka.

Své dva zástupce nominovaly fakulty, vysokoškolský ústav a rektorát včetně dalších univerzitních jednotek. Roli hrála vysoká úroveň pracovního výkonu, profesionální a zodpovědný přístup k plnění pracovních úkolů, loajalita k univerzitnímu prostředí i osobnostní charakteristiky, které z vybraných pracovníků činí neodmyslitelnou součást jejich pracoviště i vzor pro kolegy. Ocenění obdrželi pamětní medaili UP, drobné dárky z UPointu a finanční odměnu.

Na vedlejší straně si můžete přečíst, čím kromě práce pro univerzitu žije jeden z oceněných, Petr Šebesta, údržbář na fakultě tělesné kultury.

PŘEHLED OCENĚNÝCH ZA ROK 2023:

■ Cyrilometodějská teologická fakulta

Edita Lukášová, studijní referentka
Kamil Blahut, zámečnick

■ Filozofická fakulta

Kamila Večeřová, asistentka/sekretářka katedry anglistiky a amerikanistiky
Lea Traplová, asistentka/sekretářka katedry mediálních a kulturních studií a žurnalistiky

■ Lékařská fakulta

Petra Nakládalová, studijní referentka
Martina Vičíková, vedoucí ekonomického oddělení

■ Pedagogická fakulta

Libuše Lysáková, vedoucí studijního oddělení
Emilie Petříková, asistentka děkana

■ Fakulta tělesné kultury

Lenka Schovánková, vedoucí ekonomického oddělení
Petr Šebesta, údržbář

■ Právnická fakulta:

Eva Hrudníková, vedoucí oddělení komunikace, vnějších vztahů a konferenční podpory
Marcela Mazuráková, ekonomka

■ Fakulta zdravotnických věd

Alena Cholinská, vedoucí studijního oddělení
Markéta Nosková, asistentka administrativy Ústavu klinické rehabilitace

■ CATRIN

Andrea Nogová, vedoucí grantového oddělení
Martina Šaradínová, PR koordinátorka

■ Rektorát a ostatní jednotky UP

Helena Sedláčková, ředitelka Knihovny UP
Jan Lysák, řidič

text: Martin Višňa
foto: Jakub Čermák

Stavění modelů mě nabíjí a studenti udržují mladého

Dvacet sedm let. Tak dlouho již Petr Šebesta patří k nezbytným podporám provozu fakulty tělesné kultury a vedle údržbářských montérek obléká pravidelně i talár pedela při slavnostních aktech. Mimo univerzitu je však znám především jako modelář, který staví do nejmenších detailů propracované makety nejen historických plachetnic.

Racci vysoko nad palubou, funkční děla střelící kuličky z ubrousku nebo močící námořník, to je jen velmi stručná ukázka drobností, kterými Petr Šebesta své lodě vyšperkovává a na modelářských akcích za ně oprávněně sklízí slova obdivu. Nejrůznějších plavidel postavil přes pětadvacet, většinu z nich mu uskladnil jeden fanoušek, doma by se s nimi totiž jen těžko vešel.

„Nejpyšnější jsem asi na královskou jachtu Royal Caroline, kvůli ní za mnou byla i televize. Ale teď mám model ještě větší, plachetnici Royal William, která má 102 děl a říkám jí ‚dvouchlapová‘, protože ji na vodu musíme nést dva, jak je obrovská, má 32 kilo,“ říká. „Stavba jedné plachetni-

ce zabere přes 3000 pracovních hodin a jen materiál vychází při dnešních cenách na nějakých 21 tisíc. Nestavím ze stavebnic, většinu dílů si sám vyrábím. Některé prvky, jako třeba okénka kajut, si ale nechávám vyřezat laserem,“ dodává.

Staví i lodě současné. Zejména u dětí je oblíbená střikající loď hasičská, letos dokončil rybářské plavidlo, které umí pokládat sítě, a rozpracovaný má další kousek, servisní loď větrných elektráren v Baltském moři. Bude mít i heliport pro vrtulník.

Mimochodem s letadly Petr Šebesta v dětství začínal a před nástupem na FTK se jimi i živil, když stavěl modely letounů pro zahraniční zájemce. Lodím se začal více věnovat až na fakultě, kde je i dvakrát vystavoval. „Baví mě více, protože je na nich více práce a já potřebuju zaměstnat prsty. Takže pořád něco vymyslím, hraju si a zdokonaluju se. Modelářina mě nabíjí a věnuju jí všechnen svůj volný čas.“

Ani na dovolenou prý jet nemusí. Ale co když si přece jen potřebuje od lodí i letadel odpočinout? Dá se na tvorbu betlé-

mů! Předseda Klubu lodních modelářů ho jednou vzal s sebou na kurz betlémařů, ze kterého si přivezl prvního andílka vyřezaného z lipového dřeva. „Pak jsem zkoušel sám doma, nějak mi to šlo, a když už jsem měl Marii a Josefa, tak jsem chtěl i Tři krále, ovečku... A během loňských Vánoc už fakultu zdobily dva mé betlémy. Jeden tradičnější, v druhém vezou Ježíška v kočárku městem paní starostová se starostou. Betlémařem bych se ale nenazýval,“ ohrazuje se skromně.

Šikovnost a modelářský důvtip samozřejmě uplatňuje i v práci na fakultě. Ostatně když jsme spolu v dílně mluvili, měl na stole nejen židli s rozbítným pultíkem na opravu, ale i rozdělanou učební pomůcku, skládačku životních hodnot pro katedru rekreologie. „Práce je to pestrá, baví mě a určitě bych neměnil. Navíc tím, že každý rok přicházejí stejně mladí studenti, ani necítím, že stárnu, udržují mě mladého. Jako pedel při promociích jim ale musím připomínat, že se slibuje děkanovi, ne školníkovi, který jen drží žezlo,“ uzavírá Petr Šebesta.

studující

text: Martin Višňa
foto: Jakub Čermák

Chci být radostným knězem

Byt' se to na první pohled nezdá, práce se dřevem a kněžská služba mají něco společného. Ať už z kusu dřeva tvoříte něco konkrétního, nebo pomáháte někomu na cestě k Bohu, je třeba cit a trpělivost. Lukáš Janoušek, který dokončuje studium na Cyrilometodějské teologické fakultě UP, zná obě tyto oblasti. Brzy ho čeká kněžské svěcení, vyrůstal však v truhlářské dílně a zpracování dřeva studoval.

„Narodil jsem se vlastně v hoblinách. Máme rodinnou firmu na výrobu nábytku a tačka nás k řemeslu vedl, ať umíme něco do života. Zároveň ale vždy říkal, že nechce, aby nám dílna stála v cestě, pokud bychom zvažovali jiné povolání,“ říká. Práce se dřevem ho však bavila a po střední škole, kde se věnoval jeho umělecko-řemeslnému zpracování, nastoupil na vyšší odbornou školu restaurátorskou. Během studia měl možnost získat zkušenosti v Rakousku a v Německu a mimo jiné se podílel na restaurování barokní sakristie v brněnském jezuitském kostele.

I v současnosti obléká montérky a pomáhá v dílně, jeho typickým oděvem však už

nějakou dobu je košile s kolárkem. „Knězem jsem se rozhodl stát, protože jsem zjistil, že Bůh to chce. Zažíval jsem takový krásný pocit a vlastně i určitou odpověď při modlitbě. Ale cítil jsem i oslovení při nějakých situacích. Při studiu v Brně jsem se scházel s lidmi na okraji a povídal si s nimi. Často zmiňovali, že dříve chodili do kostela a potřebují se vyzpovídat, pomoci vyjít ze závislosti, nebo dokonce že se obávají o svoji spásu. Cítil jsem, že jako kněz bych jim mohl nějak pomoci,“ vysvětluje Lukáš Janoušek s tím, že velkou podporou v cestě ke kněžství mu je rodina.

Kdo se na tuto cestu vydá, absolvuje nejprve rok v Teologickém konviktu, během kterého se upevňuje ve svém rozhodnutí. S hodnocením od představených se poté může přihlásit do semináře, kde se ruku v ruce se studiem teologie na teologické fakultě sžívá s církví. Denní řád v semináři zahrnuje společné ranní a večerní modlitby chvály, společné obědy a večere, samozřejmě čas vyhrazený na studium, ale i volno pro osobní potřeby. „Během něj můžeme

jít třeba i se známými do hospody, je však třeba znát zdravou míru – a i to je součástí našeho učení. Vikendy jsou pak volnější, často pořádáme různé akce přímo v semináři nebo vyjíždíme do farností.“

Lukáš Janoušek už to má „za pár“. Před sebou má státnice na teologické fakultě, kterou mimo jiné tři roky reprezentoval i v Akademickém senátu UP, což bere jako zajímavou zkušenost k poznání univerzity i k navázání nových přátelství. Dva kolegové senátoři se vloni vydali i na jeho jáhenské svěcení v brněnské katedrále. Novým začátkem pak bude červnové kněžské svěcení a také primiční mše doma v Moravských Budějovicích. „Nevím, jestli jsem univerzální člověk, ale dovedu si sám sebe představit v jakékoliv pastoraci, jakékoliv službě. Velké oslovení cítím ve zmíněné pomoci lidem na okraji, ale uvidím, co mi Bůh připraví. Nicméně chci být služebníkem radostným, radost je to, co lidé v dnešním světě potřebují. Chci tedy povzbuzovat, být pravdivý a být tu pro všechny,“ uzavírá.

text: Martin Višňa
foto: Jakub Čermák

Někdy se potřebuju vymlátit

Klidně, až zasněně působí Klára Katrušáková, studentka psychologie a muzikoterapie, když ji potkáte na univerzitě anebo s kytarou na náměstí, kde hraje pro radost kolemjdoucím. Klid je však tentam, jakmile oblékne uniformu a vyběhne vstříc překážkám a úkolům TFA, nejtvrděších závodů požárního sportu, které simulují reálné zášahové činnosti. V poslední sezoně měla hned několik důvodů k oslavě – mimo jiné se stala Studentskou železnou hasičkou.

„Přijde mi, že se to skvěle doplňuje. Jsem spíše klidná bytost, ale když cítím, že je potřeba do něčeho bouchnout, jdu se vymlátit kladivem,“ říká ke svým dvěma polohám, které by v někom mohly vyvolat představu doktora Jekylla a mistra Hyde. „Je pravda, že mi hodně lidí, kteří mě znají s kytarou, říká, že nechápou, jak můžu dělat takový sport. Jak hudbě, tak požárnímu sportu se věnuju od dětství a nedokážu si vybrat, co je pro mě víc.“

Klára pochází z Janové u Vsetína, na vesnici byl hasičský kroužek jednou z mála možností organizovaných aktivit. „Hasiče

jsem jako malá obdivovala, chtěla jsem s nimi jezdit k zásahům. Na závodech TFA, kterým jsem se pak začala věnovat, si to vlastně kompenzuju. Mám ráda atmosféru závodů, kde se vždy sejde skvělá parta, podporujeme se navzájem. Zároveň mě baví, že tyto disciplíny kombinují jak vytrvalost, tak sílu. Nejráději mám asi právě údery palicí v hammer boxu, také výběh schodů. Motání hadice ale v oblíbě až tak nemám.“

V TFA letos závodí už sedmou sezonu. „Bývala jsem poslední, předposlední, nechápala jsem, jak bych mohla doběhnout ty, co měly i o dvě minuty lepší čas. Vloni se mi ale celkem dařilo, nějaké medaile byly,“ dodává skromně. Zvítězila v kategorii žen Zlínské ligy železných hasičů, zlato brala i jako členka štafety Univerzity Palackého na akademickém mistrovství ČR a krátce nato ještě vyhrála v soutěži Studentský železný hasič.

„V září mě čekají Světové hasičské hry v Dánsku, musím tedy udělat vše pro to, abych na jaře úspěšně odstátnicovala. Chtěla bych se také kvalifikovat na mist-

rovství ČR,“ nastiňuje studentka, která završuje navazující studium psychologie na filozofické fakultě. Pro tento obor před lety zahojela na gymnáziu, jejím snem je stát se psycholožkou u hasičů. Po bakaláři se nicméně přihlásila ještě na muzikoterapii na pedagogické fakultě.

Ostatně hudba pro Kláru Katrušákovou odmala znamená také hodně. Se spolužačkou z psychologie Evou Aberlovou vystupují jako duo Kláva, zahrály mimo jiné na univerzitním festivalu MEET UP nebo olomouckých vánočních trzích. Na ulici pak hraje i sama. „Je to pokaždé jiné. Občas se někdo zastaví, někoho písničky potěší, tancují před námi děti, je to milé. A občas zase někdo nechce, abychom mu hrály pod oknem,“ říká s tím, že má ráda tvorbu Kateřiny Marie Tiché, Zuzany Navarové nebo Vypsané fixy. Vedle známějších písní někdy představí i vlastní kus. „Často své písničky nezpívám, přijde mi to jako intimní odhalení. Ráda bych ale některou natočila. A hlavně bych ráda, aby mě muzika nepřestala bavit,“ uzavírá.

doctor
honoris causa

text: Martin Višňa
foto: Vojtěch Duda

Neuroimunolog Hans-Peter Hartung čestným doktorem

Univerzita Palackého na návrh Vědecké rady Lékařské fakulty UP udělila čestný titul doctor honoris causa světově uznávanému lékaři a vědci Hans-Peteru Hartungovi, který zásadním dílem přispěl k objasnění mechanismu účinku moderní terapie demyelinizačních onemocnění nervové soustavy, zejména roztroušené sklerózy, a který již více než dvacet let intenzivně spolupracuje s Neurologickou klinikou LF UP a Fakultní nemocnice Olomouc.

Čestný doktorát převzal Hans-Peter Hartung z rukou rektora UP Martina Procházky a prorektorky pro vědu a výzkum Lucie Plíhalové během slavnostního aktu v olomouckém Arcibiskupském paláci. Laureáta přítomným představil děkan LF UP Milan Kolář.

„Je to pro mě opravdu velmi dojemný okamžik a jeden z vrcholů mé akademické kariéry,“ reagoval profesor Hartung na udělení čestného titulu. Ve svém proslovu pak mimo jiné vzpomněl na začátek spolupráce s olomouckými lékaři a vědci v době, kdy vedl neurologickou kliniku na univerzitě v Grazu a kdy tamní laboratoře navštěvoval jako mladý asistent olomoucký neuro-

log Jan Mareš, nyní vedoucí lékař Centra pro diagnostiku a léčbu demyelinizačních onemocnění FN Olomouc.

„Naším společným zájmem bylo zlepšit kvalitu života našich pacientů. To byl výchozí bod dlouhodobé produktivní vědecké spolupráce, která vyústila v opakované vzájemné návštěvy a řadu společných publikací. Přednosta olomoucké neurologie Petr Kaňovský tuto spolupráci plně podporoval. Během let se pak profesori Mareš a Kaňovský stali mými blízkými přáteli, čehož si velmi vážím. Takové vztahy patří k tomu nejcennějšímu, čeho může člověk při práci v akademické sféře dosáhnout,“ řekl Hans-Peter Hartung. Podotkl také, že čestný doktorát UP pro něj znamená hodně i v kontextu obnovených dobrých sousedských vztahů mezi Českem a Německem.

Hans-Peter Hartung se zabývá zejména klinickým a translačním výzkumem v oblasti základní a klinické neuroimunologie, především pak roztroušenou sklerózou a imunitními neuropatiemi a vývojem nových imunologických, neuroprotektivních a neuroreparačních léčebných strategií. Svou prací významně přispěl k objasnění

mechanismu účinku moderní terapie demyelinizačních onemocnění nervové soustavy. V současnosti vede Centrum pro neurologii a neuropsychiatrii Univerzity Heinricha Heineho a Univerzitní nemocnice v Düsseldorfu.

Dlouhodobá spolupráce s profesorem Hartungem umožňuje studentům mimo jiné absolvovat výzkumné stáže v Německu a přináší významné publikační výsledky v oblasti neurologického výzkumu.

Hans-Peter Hartung je od roku 2022 hostujícím profesorem UP, je pravidelně zvaným řečníkem olomouckých neuroimunologických symposií a členem redakční rady odborného časopisu Biomedical Papers, který Lékařská fakulta UP vydává.

Univerzita Palackého udělila od roku 1990 čestný doktorát více než pěti desítkám osobností, které se významně zasloužily o rozvoj vědy, kultury či se jinak zasloužily o prospěch společnosti. Je mezi nimi například bývalý první český a československý prezident Václav Havel, chemik Antonín Holý, plastický chirurg Bohdan Pomahač nebo jazzový skladatel a pianista Emil Viklický.

text: Ivana Pustějovská, Egon Havrlant
foto: Jakub Čermák

rozhovor

Otakar Fojt, muž s řádem: Věda je úžasná, protože nemá hranice

Jednotka diplomatické stálosti by se možná mohla jmenovat „jeden fojt“. Tedy přinejmenším ve Velké Británii. Proč? Protože co je stálejší než vědecký atašé britské ambasády v Praze? Otakar Fojt pracuje už pro šestého velvyslance/velvyslankyni v řadě. Zatímco jeho šéfové a šéfky se co tři čtyři roky mění, on zůstává. „Stejně jako se mění diplomaté, mění se i věda. Když jsem nastupoval, dostal jsem za úkol podporovat rozvoj vztahů s Českou republikou, která se teprve chystala vstoupit do EU. Dnes je mojí prací podporovat rozvoj česko-britských vztahů v době, kdy Velká Británie EU opustila. Svět je pestrý a o náhody v něm není nouze,“ říká diplomat a současně předseda Správní rady Univerzity Palackého, který za svou práci pro vědu obdržel Řád britského impéria.

— **Když někdo dostane řád za rozvoj vědy, napadne mě, že je asi vědec a něco objevil. Ve vašem případě to platí také, byť v jistém přeneseném slova smyslu – za vámi není žádná nová „molekula“, ale jsou to příležitosti a možnosti. Souhlasíte?**

Je to tak. Mojí prací je propojování vědeckých týmů z České republiky a ze Spojeného království. Vytváříme příležitosti, ukazujeme možnosti. Mám vždycky radost, když pak vidím vědce, kteří spolupracují na projektu, který by bez přičinění ambasády možná ani nebyl.

— **Ten Řád britského impéria je pomyslný vrchol vaší profesní pyramidy. Co ale bylo na jejím začátku? Kdy se malý Ota začal zajímat o vědu?**

To je asi v člověku odjakživa. Ta touha pořádně něco objevovat a žasnout nad věcmi kolem a nezastavit se v tom objevování. Vzpomínám si, když jsem si koupil první časopis Vesmír. To bylo někdy v roce 1981. Nemohl jsem se od něj odtrhnout a doposud ho mám ještě někde doma na půdě.

— **Nakonec jste v Brně vystudoval biomedicínské inženýrství, doktorát máte ze slavného Oxfordu, pohybujete se mezi světovou vědeckou elitou. Jak si podle vašeho názoru stojí naše vysoké školy? Máme zajímavé absolventy?**

Čeští vědci a profesori jsou špičkoví, a to platí i ve světovém měřítku. Když se podíváme jen na Velkou Británii, tak na tamních univerzitách teď pracuje, ať už ve vědě, nebo ve výuce, přes pět set českých profesorek, profesorů, doktorů, odborníků, techniků. Absolventi našich vysokých škol se uplatňují na těch nejlepších místech na

světě a jsou tam přijímáni velmi pozitivně. Určitě máme světu co nabídnout. Spíš se musíme zamyslet, jestli není škoda, že se nepřiliž často vracíme zpět domů, kde jsou také potřeba.

— **Je zahraniční inspirace pro nás stále ještě žádoucí?**

Pořád se máme čím inspirovat. Věda je mezinárodní, a pokud chcete porovnávat svou práci a dostávat doporučení, kam ji dál posunout, je nezbytné se radit s těmi nejlepšími na světě. Komunikovat jenom s těmi, s nimiž sdílím kancelář nebo jednu univerzitu, by určitě nestačilo.

— **Co vlastně obnáší práce vědeckého diplomata?**

Zahrnuje několik oblastí. Jednou z nich je informační práce, kdy seznamuji kolegy z české vlády, univerzit, Akademie věd nebo přímo z výzkumných týmů s tím, co zajímavého, špičkového a nového se děje v oblasti vědy ve Velké Británii. Úplně stejně pak české novinky ve vědě sdílím s britskými kolegy. Další oblastí je budování spolupráce. Na vládní úrovni je to například o tom, jak zlepšit vědeckou diplomacii, hodnocení vědy a výzkumu, management a řízení výzkumných center. Na úrovni univerzit jde zase třeba o výměny studentů, vědců, o společné výzkumné projekty. Spolupráci ale podporujeme i na oborové úrovni, kdy skupina odborníků z obou zemí může společně pracovat například v oblasti umělé inteligence, nových pokročilých nanomateriálů a podobně. Možností je celá řada.

— **Musíte mít obrovský přehled o tom, co se děje v britské a české vědě. Je vůbec možné mít vzhled do vědeckého světa ve dvou zemích a být schopen informace neustále aktualizovat?**

Pořád se učím nové věci a přesně to mě na mé práci baví. Nejde ale jen o naše dvě země. Velká Británie má vědecké diplomaty v dalších padesáti zemích. Když se tedy někdo z Británie zeptá, co je ve světě zajímavého třeba v oblasti antimikrobiální rezistence, přijdou souhrny ze všech těch zemí. I k těmto informacím mám přístup. Když pracujete ve vědě, zaměřujete se pouze na velmi malou oblast lidského poznání a v této specializaci jste odborníkem. Ve své profesi jsem tohle vyměnil za možnost mít strategický nadhled nad mnoha různými obory. Podobně výjimečných pracovních příležitostí existuje opravdu jen hrstka a já jsem za ni vděčný.

— **Je výhodou vědeckého diplomata, když je člověk současně i vědec?**

Je to nesporně výhoda. Vědecké vzdělání mi dává schopnost porozumět tomu, jak se věda dělá, že to není finální produkt, ale proces. Ale faktem je, že z naší sítě vědeckých diplomatů zhruba polovina kolegů nemá vědecké vzdělání. I oni ovšem dělají špičkovou práci, protože hodně záleží na dovednostech, jako je komunikace či schopnost organizovat a propojovat týmy.

— **Na celém světě směřují právě do vědy velké peníze. Asi není sporu o tom, že je třeba do této oblasti investovat...**

Většina peněz do vědy jde ze soukromých prostředků. Celosvětově jsou to zhruba dvě třetiny celkového objemu peněz vynakládaných na vědu, především jsou to investice velkých nadnárodních společností. Z veřejných prostředků se financuje nejvíce základního výzkumu. To je ale nesmírně důležité, protože bez základního výzkumu by nebyl výzkum aplikovaný a nebyly by nové technologie, produkty a všechno, co dnes vidíme kolem sebe jako finální výsledek vědy.

— **Jak moc je podle vás důležité umět veřejnosti vysvětlit, na co se vynakládají prostředky, zvláště ty z veřejných rozpočtů?**

Pokud jde část prostředků na výzkum z peněz daňových poplatníků, musí si toho být vědci dobře vědomi, a musí tedy i umět vysvětlovat, k čemu je jejich práce dobrá. Před deseti lety bylo v Británii do hodnotících kritérií výzkumu poprvé zařazeno kritérium socioekonomického dopadu. Tato data musí vyplnit naprosto všechny obory britských vysokých škol. Považují to za důležité.

Kdysi jsem se pokoušel přesvědčit vydavatele vědeckých časopisů, aby u každé publikace bylo kromě abstraktu ještě „light summary“. Takový souhrn v rozsahu tří sta slov, jimiž byste popsali svůj výzkum babičce. Zatím se mi to nepovedlo prosadit, takže potřebujeme profesionální komunikátory vědy, kteří mluví s vědci a překládají jejich odbornou řeč do jazyka běžných lidí.

— **Popularizace vědy se skloňuje už nějakou dobu i u nás. Jaká je ta britská zkušenost?**

Už v devadesátých letech začala BBC pravidelně zařazovat do svého televizního vysílání příběhy o vědě a jejich výsledcích. Britové mají skvělé Science Media Centre,

Můj vztah k univerzitě vlastně začal před mnoha lety. Měl jsem pocit, že když propojuji britskou a českou vědu a současně bydlím ve městě, v němž sídlí tak významná instituce, jako je Univerzita Palackého, mohl bych pomoci. Moje nabídka ke spolupráci byla přijata. Stal jsem se členem její správní rady, které teď i předsedám, a dělám pro univerzitu, co mohu.

Otakar Fojt (* 1971)

Vystudoval biomedicínské inženýrství na VUT v Brně, doktorský program absolvoval na Oxfordu. Přednášel na britských i kanadských univerzitách. Od roku 2003 působí jako vědecký atašé britského velvyslanectví v ČR. Věnuje se rozvoji česko-britských vztahů v oblasti vědy, moderních technologií a inovací. Je předsedou Správní rady Univerzity Palackého a mj. spoluautorem knihy Science Communication. Úvod do komunikace vědy. Za dlouholetý přínos v oblasti vědy a inovací v České republice mu král Karel III. udělil Řád britského impéria.

kteří vybírá klíčová témata, zprostředkovává rozhovory se špičkovými vědci a nabízí vědecký obsah všem médiím. Mimochodem – na některých univerzitách je součástí smlouvy, že profesori musí pronést jednou do roka veřejnou popularizační přednášku. Je to jejich povinnost.

— I u nás se blýská na lepší časy...

Určitě. Už dříve jsme měli program Meteor, který řada z nás sledovala stejně jako seriál Okna vesmíru dokořán astronoma, astrofyzika a popularizátora vědy Jiřího Grygara. Dnes máme na ČT Dana Stacha a úžasný program Hyde Park Civilizace, který nám řada zemí závidí. Komunikace vědy má tedy zelenou, mladí vědci mají na výběr z různých vzdělávacích programů a mohou se učit komunikační dovednosti a další soft skills. Ale neznamená to, že je práce hotová, je toho před námi ještě ohromná spousta.

— Máte oblíbeného vědce, který dobře popularizuje třeba v Británii?

Jednoznačně David Attenborough. To je ikona a britský klenot popularizace. Samozřejmě k mým oblíbeným patří i Brian Cox a řada dalších.

— Žijeme v informačním věku a věda není výjimkou. Jak vstřebat všechny informace?

Už delší dobu přemýšlím nad omezeným množstvím času, který má každý z nás na

to, aby přijímal nové informace. Jak tedy postupovat, abychom měli relevantní informace, nestrávil celý den jenom tím, že je někde získáváme, hledáme nebo ověřujeme? A jak neefektivněji je sdílet i v týmu? Pro ilustraci: Ročně vychází zhruba dva miliony vědeckých publikací. Když budeme počítat, že máme zhruba pět tisíc vědeckých oborů, tak na jeden případ v průměru čtyři sta publikací. To nemáte šanci přečíst. Takže buď všechny neprocházíte a pak hrozí, že vám možná unikne něco zajímavého a investujete čas a peníze do toho, co už bylo objeveno. Nebo musíte mít tak velký výzkumný tým, kde si každý přečte něco a potom vzájemně rychle a efektivně sdílí myšlenky. A přesně tam věda postupně směřuje. Možná nám s tím výběrem a tříděním pomůže umělá inteligence. Ale verifikaci vědeckých experimentů, jejich zopakování, jejich kontrolu budou podle mne dělat vědecké týmy. Že by to dělali autonomní roboti s obecnou umělou inteligencí, tomu ještě dlouho neuvěřím.

— Jaké objevy nás ještě čekají?

Těžko říct, protože my nevíme, co nevíme. A právě proto je ta věda tak úžasná, protože nemá hranice. Důležité je ale i objevování cest. I těch slepých. Ty nám ukazují, že něco nefunguje a není třeba plýtvat finanční prostředky. Věda je to rozhraní mezi tím, co víme, a co nevíme. A vědci jsou ti, kteří jsou na té hraně a postupně posouvají tu hranici kousek po kousku dál.

— Není vám někdy líto – právě proto, co děláte a s kým se setkáváte –, že se už nevěnujete vědě?

Někdy ano – a moc. Ale zase si říkám, že bych ztratil možnost toho nadhledu a vhledu do řady jiných oborů, které bych, pokud bych zůstal ve vědě, vůbec nepoznal. Je to něco za něco. Všechno v životě mít nemůžete, na to je krátký.

— Začínali jsme náš rozhovor gratulací k získání Řádu britského impéria. Jaké to je, získat takové ocenění?

Je to ohromná pocta a vůbec ji neberu jako jen svou osobní věc. Považuji ji za ocenění česko-britské vědecké spolupráce. Velmi si toho vážím, protože diplomatická práce je často neviditelná. A když se podívám, do jaké společnosti jsem se dostal, že seznam držitelů začíná československými letci a piloty za 2. světové války, že stejný řád má pan profesor Hilský za překlad celého Shakespeara, tak si říkám, že si to snad ani nezasloužím. Musím ale dodat, že ten řád je sice napsán na mé jméno, ale kdyby má žena nepečovala o děti a neumožňovala mi cestování do Británie a do Prahy a všude možně po světě, tak bych možná udělal sotva čtvrtinu práce. Takže jí ten řád patří úplně stejně jako mně. Jsme společná jednotka, která se dělí o domácí radosti i starosti. Doufám, že ji potěšil tak, jako potěšil mě.

talent

text: Ivana Pustějovská
foto: Vojtěch Duda

Ohlasy studentů na absolvovaný kurz

Lucie Riegerová (FF)

V kurzu jsem se cítila pochopená, podporovaná a především inspirovaná. Postupem času mi začalo docházet, že tenhle kurz je mnohem víc než jen nějaký „nalejvací vědomostní kurz“. Naučil mě více vnímat své myšlenky a uvědomit si své cíle.

Matyáš Jurák (FF)

Lektorský tým byl nejen vysoce kvalifikovaný, ale také velmi inspirující. Ještě důležitější je však respekt a skutečný zájem o dialog se studenty; to přináší do kurzu skutečnou hodnotu, a to i mimo samotná témata workshopů. Kurz Leadership matters nemohl přijít v lepší dobu. Pomohl mi zorientovat se ve vlastním životě a dodat mu směr, který má smysl.

Jarmila Stanková (LF)

Nejvíce o kvalitě kurzu svědčí velmi pozitivní reakce všech zúčastněných. Osobně si vážím propojení napříč fakultami a obory, které umožnilo nahlížet na témata lekcí z různých úhlů a s různými konkrétními připomínkami a dotazy. Kurz mi dal návody, jak prakticky zvládnout realizaci mých projektů a vizí, ale také pocit podpory komunity.

Dominik Brož (FF)

Chtěl bych vyzdvihnout to, že nám program umožňuje krásný networking s aktivními lidmi z různých fakult a s rozdílným zaměřením. Tohle mezioborové stýkání je pro obyčejného studenta extrémně obtížné a velmi si toho vážím.

Lukáš Zmeškal (FTK)

Bylo super slyšet lidi přímo z praxe, kteří říkají, jak je to v reálném životě. Přijde mi, že ve škole se mi toho stále nedostává. Líbilo se mi různé zaměření na typy vedení lidí, jako byla například přednáška s plukovníkem Zelinkou.

Lucie Víková (FF)

Kurz leadershipu byl jednou z nejlepších věcí, co se mi zatím v životě stala. Odnášim si do života maximum inspirace, dovedností, nových znalostí, kontaktů a přátel.

Hana Marie Kuželová (FF)

Zkušenosti a i samotný certifikát využiji snad již v tomto semestru, jelikož se hlásím na několik stáží, kde, doufám, uspějí právě díky tomu, co jsem se na kurzu Leadership matters naučila.

První absolventi kurzu leaderů jsou nadšeni

Umět se rozhodovat, vědět, jak řídit tým i jak zvládnout nastalou krizi či zájem médií, to vše a mnohem víc by měl zvládnout dobrý leader. Nic z toho není samozřejmé. Člověk může mít na něco přirozený talent, může mít charisma i intuici. To ale v dnešní době zdaleka nestačí. Uspět a stát se leaderem znamená mít vedle znalostí i spoustu dalších dovedností, které se postupem let dají získat v praxi, nebo je možné si „udělat náskok“ a mnohé z nich se naučit už během studia na univerzitě. Přesně tuto možnost nyní mají studenti a studentky na Univerzitě Palackého. V letošním akademickém roce škola otevřela nový výcvikový program v oblasti leadershipu.

„V rámci programu Talentovaný Palacký v úzké spolupráci s Americkým centrem Olomouc jsme připravili pro aktivní a motivované studenty nový výcvikový program zaměřený na rozvoj kompetencí v oblasti leadershipu. Chceme budoucí absolventy připravit na kariérní cestu v klíčo-

vých vedoucích pozicích v různých oblastech,“ uvedla Dita Palašáková, garantka programu.

Prvních dvanáct studentů, kteří na počátku uspěli ve výběrovém řízení, už programem prošlo. Během několika měsíců pracovali spolu s lektory z různých oborů na rozvoji svých schopností a dovedností. O své know-how se s nimi podělil například Bob Kartous, vysokoškolský pedagog a publicista, který se věnuje tématu inovací ve vzdělávání, ale také oblasti dezinformací, fenoménu tzv. hoaxů, dezinformačních webů, fake news a jejich dopadů na společnost.

Jak vypadá řízení týmu a role leadera v armádě, zase představil studentům plukovník Ivo Zelinka, velitel Skupiny kybernetických a informačních sil v rámci Armády České republiky. Takové vzdělávání považuje za přínosné, a proto se jako lektor rád zapojil. „Zaujalo mě, jak pestrá skupina studentů byla vybrána, a zejména to, z jaké šíře oborů pochází, od přírodních až

po společenských vědy. Takové složení pak vede k lepšímu networkingu, který by tam jinak nebyl. Nedokážu si představit, že by se tady na denní bázi potkávali budoucí lékaři s filozofy. Druhá věc, která mě mile překvapila, jsou osobnostní charakteristiky jednotlivých frekventantů. Pokud by právě oni byli typickými příslušníky mladé generace, tak o naši republiku nemám vůbec žádnou obavu,“ shrnul své dojmy plukovník Zelinka.

Spolu s dalšími lektory se zúčastnil finální prezentace studentských projektů, která se konala i za účasti rektora Martina Procházky. „To, co jste se nyní naučili, určitě zúročíte ve své budoucí kariéře a já jsem velmi rád, že se nám podařilo na univerzitě tento kurz vytvořit a že v něm budeme pokračovat. Už nyní je vidět, že vyčníváte z řady a že jste získali nebo jste si rozšířili kompetence, které jsou důležité pro praktický život. Vy sami jste důkazem, že investice do vzdělání je tou nejlepší investicí,“ uvedl rektor UP.

Kristýna Knotová (PdF)

Chtěla bych říct, že za tímto programem vnímám ohromné množství práce. Perfektní struktura kurzu, výběr témat, která hezky navazovala a propojovala se. Lektori skvělí. Do mého života to vnímám jako velké obohacení. Jelikož studuji na pedagogické fakultě, dalo mi to know-how, které můžu dále šířit v praxi mezi žáky, studenty a mladými lidmi obecně. Dostala jsem se mezi lidi, kteří mají podobné nastavení a zapálení! Velmi mě to motivovalo k akci a dalšímu rozvíjení. Začala jsem více komplexně uvažovat, pomohlo mi to mé plány zasadit do reality a přemýšlet nad reálnými kroky.

Marika Svrčková: Pomáhám vědě prostě být

Přestože je nejmladší z fakult Univerzity Palackého orientovaná na praxi a vychovává budoucí záchranáře, fyzioterapeuty či porodní asistentky, je zde rovněž silný důraz na kvantitativní a kvalitativní výzkum a rozvoj vědních směrů. Téměř jedenáct let je součástí Fakulty zdravotnických věd Centrum vědy a výzkumu, které v loňském roce posílila na pozici projektové manažerky Marika Svrčková, rovněž aktivní propagátorka vědy.

Na fakultu zdravotnických věd se dostala s mezizastávkami na Lékařské a Přírodovědecké fakultě. Absolvovala Ph.D. studium biofyziky a na obou zmíněných fakultách působila jako vědecký pracovník. „Jako mladá vědkyně bez vlastního týmu jsem však zjistila, že financování projektů pro vědce v mé věkové kategorii a kariérním stádiu je v tuzemsku obtížné. Svou pozornost jsem tedy obrátila k evropským projektům a cítila jsem, že bez podpory zkušeného manažera je pro mě jejich koordinace a psaní velkou výzvou. Postupně jsem se začala sama zajímat o projektový management a zjistila jsem, že mě tento obor velmi zaujal,“ popsala. Když ji pak ředitel Centra vědy a výzkumu FZV UP Ondřej Holý oslovil ke spolupráci, neváhala. „Nabídl mi práci, která mě bavila nejvíce – management vědy a výzkumu. Dnes můžu říct, že to bylo jedno z nejlepších rozhodnutí, která jsem kdy udělala,“ zdůraznila Marika Svrčková.

Jako manažerka vědy a výzkumu se specializuje na poskytování podpory vědeckým týmům před a při samotném psaní projektových žádostí. „Na téhle práci mě baví možnost úzké spolupráce s vědci a přispění k úspěšné realizaci projektů. Díky

mému mezioborovému přístupu v oblasti přírodních a lékařských věd dokážu pomoci vědeckým týmům sestavit a koordinovat projektové aktivity tak, aby efektivně plnily stanovené cíle,“ přiblížila Marika Svrčková, která již měla možnost setkat se s evropskými manažerskými špičkami na konferencích a stážích v Praze, Bruselu a Barceloně. „Myslím si, že jedině výjezdem do zahraničí člověk získává potřebný nadhled, síť kontaktů a profesní sebevědomí. A také možnost srovnání. Pokud vezmu v úvahu takzvané widening countries, tedy země s nízkou mírou účasti v předchozích programových obdobích projektů Evropské komise, jako jsou Polsko, Slovensko, Maďarsko, Řecko či Portugalsko, tak si Univerzita Palackého stojí velmi dobře. Zároveň ale máme co dohánět, proto jsme zařazeni do společnosti právě těchto z hlediska evropského financování vědy „rozšiřujících se“ zemí. Obecně ale z konfrontace vycházíme vždy výborně, protože jsme pracovití, plní entuziasmu a s obrovskou ochotou spolupracovat,“ zmínila.

Jedním z úkolů Centra vědy a výzkumu je popularizace vědy a Marika Svrčková je sama vnímá jako aktivního propagátora. „V našem centru využíváme jasnou komunikaci a interaktivní přístup, abychom zprostředkovali složité vědecké koncepty způsobem, který je lépe pochopitelný. Pořádáme workshopy, které umožňují lidem ptát se, diskutovat a aktivně se zapojovat. Osobně se snažím propagovat vědu mezi svými přáteli, rodinou a kolegy. Když od nich dostanu obvyklý dotaz „Co ty vlastně v té vědě děláš, když nebadáš“, tak odpovídám, že pomáhám vědě prostě být.“

Marika Svrčková (* 1982)

Doktorské studium absolvovala na PŘF UP v oboru Biofyzika, na LF působila jako postdoktorandka na Ústavu lékařské chemie a biochemie. V roce 2023 se stala členkou Centra vědy a výzkumu FZV UP, kde působí jako projektová manažerka / manažerka vědy a výzkumu. Reprezentovala UP na konferencích v USA, Kanadě, Švýcarsku, Dánsku, Maďarsku, Švédsku, Francii a dalších a také na stážích v Aarhusu, Manchesteru, Barceloně, Bruselu a Praze.

Myslím si, že jedině výjezdem do zahraničí člověk získává potřebný nadhled, síť kontaktů a profesní sebevědomí. A také možnost srovnání.

text: Martina Šaradínová
foto: Viktor Čáp, archiv IJR

zkušenost

Žiju sen, který jsem měl od dětství – být vědcem

Rostlinný biolog Francisco Ignacio Jasso Robles chtěl být vědcem od dětství. Nikdy si prý ale nedokázal představit, že by pracoval mimo rodné Mexiko. Pomyšlnou životní křižovatkou pro něj byla účast na konferenci v Argentině, kde se potkal s nyníjšími kolegy z Českého institutu výzkumu a pokročilých technologií – CATRIN Univerzity Palackého. Setkání s Lukášem Spíchalem a Nurií De Diego i informace o výzkumu a přístrojovém vybavení olomouckého týmu rozhodly o tom, že mladý vědec žije už více než dva roky v Olomouci a ve výzkumné skupině Fenotypizace se věnuje interakcím mezi rostlinami a patogeny.

„Konkrétně mě zajímá metabolismus polyaminů a jejich klíčová role v boji proti biotickému stresu. Můj přístup zahrnuje využití neinvazivních metod vysokoka-

pacitní fenotypizace, metabolomiky a také molekulárně biologických a biochemických analýz. Cílem je komplexně pochopit časoprostorovou dynamiku vývoje infekce v rostlinných buňkách a získat poznatky o jemné souhře, která řídí reakce rostlin na původce nemoci,“ objasňuje mladý vědec, který na Universidad de San Luis Potosí vystudoval biochemii a molekulární biologii se zaměřením na rostliny a pronikal do složitějšího světa interakcí mezi toxickými látkami a buněčnými procesy. Vedle toho se tam věnoval i výuce studentů.

Zkušenosti olomouckých vědců v dané oblasti a přístrojové vybavení jej nicméně přiměly k přesunu do CATRIN. Díky možnému osudovému setkání dnes už ví, jak důležité je účastnit se mezinárodních vědeckých událostí, které mohou otevírat dveře k neocenitelným příležitostem. →

Francisco Ignacio Jasso Robles (* 1991)

Akademickou dráhu začal na Universidad Autónoma de San Luis Potosí v Mexiku. Během bakalářského studia se věnoval třem hlavním oborům – chemii, farmacii a biologii. Během magisterského a doktorského studia se specializoval na biochemii a molekulární biologii se zaměřením na rostliny. Na své alma mater vyučoval organickou a anorganickou chemii. Pro období let 2024–2026 získal juniorský grant Univerzity Palackého s názvem Unraveling the role of polyamines metabolism and its impact on plant-pathogen interaction.

Rozhodnutí změnit své působiště označuje jako svůj dosud největší úspěch. Významným milníkem na této cestě je nedávný získání grantu pro mladé vědecké pracovníky Univerzity Palackého. „Umožňuje mi to pokračovat v mém výzkumu, ale také to považuji za velký úspěch mexického vědce v zahraničí. Posiluje to mé odhodlání přispívat k výsledkům naší vědecké komunity a zároveň překonávat bariéry a ukazovat, že je dobré propojovat výzkumníky z různých prostředí,“ doplňuje.

Přestože i v Mexiku působí špičkoví vědci, v Česku mají podle něj výzkumníci v porovnání s jeho rodnou zemí výraznější podporu a lepší možnosti pro získání grantů. Velmi oceňuje i zdejší systém

podpory pro mladé vědce, který jim poskytuje finanční zdroje a mentoring potřebný k rozvoji jejich kariéry. Právě to považuje za klíčový aspekt vědy a je velmi rád, že tyto benefity může využívat i na Univerzitě Palackého. „Když přemýšlím o své současné pozici, zjišťuji, že žiju sen, který jsem měl od dětství – tedy být vědcem. Jsem vděčný za příležitosti a podporu, kterou mi kolegové a zejména vedoucí výzkumné skupiny v CATRIN poskytují. Výrazně mi to pomáhá rozvíjet moji vědeckou práci,“ říká.

Jako přivítavé hodnotí i město Olomouc a jeho obyvatele. Přiznává, že zažil několik kulturních šoků, které byly zřejmě do velké míry dány i jazykovou bariérou.

„Nicméně musím říct, že místní obyvatelé jsou neuvěřitelně srdeční a přívětiví, zejména když se cizinci pokoušejí mluvit česky. Odezvy jsou povzbuzující a naučit se česky vnímám jako vzrušující výzvu. Nejenže mi to pomáhá lépe se přizpůsobit prostředí, ale také mi to umožňuje vyslechnout si řadu fascinujících příběhů od místních lidí. Musím také přiznat, že olomoucké tvarůžky a česneková polévka se rychle staly mými oblíbenými pokrmy a radost mi dělá i setkání s přáteli při dobrém českém pivu,“ prozrazuje. A říká, že pro vědu má vášeň. Nežůstává ale jen u zkoumání rostlin. Vedle toho jej fascinují i témata jako astrofyzika, kvantová mechanika nebo problematika černých děr.

text: Šárka Chovancová
foto: Jakub Čermák

absolventka

**Eva Dostálová:
Titulkáři a překladatelé
jsou neviditelná hybná síla**

Eva Dostálová (* 1984)

Absolventka oboru Mezinárodní rozvojová studia na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého pracuje jako koordinátorka překladů pro Academia Film Olomouc, editorka pro BusinessInfo.cz a na dalších překladatelských zakázkách. Ráda cestuje a ochutnává. Ze španělské kuchyně doporučuje ochutnat plněný koláč empanada nebo tradiční paellu.

„Odmalička mám ráda příběhy. A tím, že pracuji pro Academia Film Olomouc, si plním svůj sen,“ říká Eva Dostálová. Absolventka Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého je koordinátorkou překladů a vede tým více než třiceti lidí, který letos do českého jazyka přeložil přes sto filmů.

Ke své práci se dostala oklikou. Na přírodovědecké fakultě začala studovat obor Mezinárodní rozvojová studia a zjistila, že má problémy s anglickým jazykem. „Na gymnáziu jsem jako první povinný vyučovací jazyk měla němčinu a angličtinu těžce, ale opravdu těžce pokulhávala. Rozhodla jsem se tedy, že na sobě zapracuji, abych vůbec studium dodělala, protože téměř všechny materiály k bakalářské práci byly v angličtině.“

Eva Dostálová odešla z přírodovědecké fakulty a celý rok se intenzivně věnovala pomaturitnímu studiu na jazykové škole. „Do angličtiny jsem se úplně položila a začala jsem pokukovat po titulkování. V té době mě zaujal jeden seriál, u kterého jsem zjistila, že české fanouškovské titulky k němu úplně nesedí. Byly buď špatně přeložené, nebo nedávaly smysl. Říkala jsem si, že bych to dokázala lépe. Začala jsem tedy tento seriál překládat na fanouškovské webové stránce.“

Po návratu na univerzitu se stále věnovala titulkování seriálu. Díky tomu ji oslovila agentura s nabídkou práce. „Na Academia Filmu Olomouc hledali koordiná-

tora tlumočení a překladu. Hecla jsem se a řekla si, že to zkusím. Až do loňského roku jsme na pozici koordinátorek pracovaly společně s Evou Mazalovou. Samostatně tým překladatelů vedu od letošního roku.“

O své profesi hovoří s respektem. „Práce je to docela složitá. Je třeba koordinovat překladatele, nasměrovat je, kontrolovat dodání textu, komunikovat s anglickým korektorem, aby v textu nebyly chyby, spolupracuji s produkcí a programovým oddělením.“

S týmem překladatelů spolupracuje řadu let. „Při titulkování je nejdůležitější znalost jazyka. Musíte ovládat mateřský jazyk a ten, do kterého zrovna překládáte. Důležitá je také kreativita a cit pro jazyk. Překlad musí plynout a dobře znít. Na filmu pracujeme průměrně týden, záleží na délce filmu. Navíc čím víc se festival blíží, tím rychleji musí být dodané filmy přeložené. Když dělám korekturu nebo poslední dohled, potřebuji vědět nejen to, že jsou texty správně přeloženy, ale také že překlad ladí k tónu filmu a jeho vyznění. Užívám si to.“

Pro Evu je důležité, že se na své kolegy může spolehnout. „Každý máme svoje tempo a způsob práce. Potřebuji si ale být jistá, že když jim zadám práci a termín, budou schopni ji udělat. U titulků si těžko někdo představuje pracovníka, který sedí za počítačem a překládá. Titulkáři a pře-

kladatelé jsou taková neviditelná hybná síla, jež zpřístupňuje filmy divákům, kteří nerozumí cizímu jazyku. Vzhledem k tomu, že léta pracuji v oboru, dokážu tu mravenčí práci ocenit a svým překladatelům za ni děkují.“

Stane se, že si překladatel někdy neví rady? Ano, stane. „V uplynulém roce jsme měli na poslední chvíli přeložit film. Říkala jsem si, je to krátký film, má 15 minut, to nebude problém. Zjistila jsem ale, že je to o fyzice zvuku, takže jsem celou noc strávila tím, že jsem se na YouTube vzdělávala v tomto oboru, což bylo hodně, ale hodně náročné. Občas se v rámci AFO vyskytnou různé odborné technické filmy a vy se tím musíte buď prokousat, nebo se obrátit na odborníka.“

Eva Dostálová hovoří anglicky a španělsky. „Základy španělštiny jsem získala na přírodovědecké fakultě, ale nejlépe se jazyk naučíte, když vycestujete do zahraničí. Tam ho slyšíte, vnímáte a žijete ho. Dostane se vám pod kůži a naučíte se ho, i kdybyste nechtěli. Já jsem pobývala dva měsíce v Alicante a měsíc na Kanárských ostrovech.“

Na cestování má nejraději poznávání nových lidí, kultur a gastronomie. „Španělsko je přímo studnice senzačních pokrmů a pití. Jejich kultura je úplně jiná než naše. Je to skvělý pocit poznat něco nového, trošku si upravit názory a pohledy, které člověk má. Proto žiju.“

Ivana Fellnerová: Mozek musíme trénovat

Vysokoškolská pedagožka Ivana Fellnerová dokáže o mozku vyprávět celé hodiny. Poutavě, srozumitelně a s patričnou dávkou emocí. Mozek a paměť jsou totiž její celoživotní vášní a dokazuje to i zapojení do tvorby expozic Pevnosti poznání, kde lektorka navrhla největší exponát tohoto science centra – model mozku. Vejde se tam až 15 návštěvníků! V hodinách kurzu Blízká setkání třetího věku zase učí seniory, jak tento superpočítač lidského těla trénovat a nedopustit, aby zlenivěl.

— Proč bychom měli porozumět řeči neuronů a trénovat paměť?

Lidský mozek obsahuje až 100 miliard neuronů a přibližně stejný počet podpůrných, tzv. gliových buněk. Přesnější počty je těžké stanovit, jednak proto, že spočítat neurony není, ani s dnešní technikou, vůbec snadný úkol. Ale i proto, že počet neuronů se mění s věkem a také v závislosti na mnoha dalších faktorech. O neurony přicházíme úrazy, nemocemi, ale také přirozeným stárnutím. Na jejich regeneraci nejsou mezi vědci zcela jednoznačné názory, rozhodně však nemůžeme počítat s tím, že se nám v průběhu ži-

vota nějak zásadně obnovují. Naštěstí je náš mozek schopný vytvářet nové spoje mezi stávajícími neurony, a tím aspoň částečně nahradit poškozené dráhy.

— Co mozku prospívá?

Potřeby mozku lze rozdělit do dvou skupin: dostatečné materiální a optimální funkční zabezpečení. Z hlediska materiálního je nezbytný především stálý přísun kyslíku, bez kterého mozek přestává po pár minutách fungovat a s ním kolabuje celý organismus. Zdrojem energie je pro mozek krevní cukr (glukóza), popř. ketony, které vznikají štěpením tuků. Z hlediska funkčních potřeb prospívá mozku vyváženost aktivit a odpočinku. Dnes víme, že socializace, nové podněty a nejrůznější metody mozkuvého joggingu našim neuronům velmi prospívají. Pohyb – zvláště na čerstvém vzduchu – je ale pro mozek ještě větším benefitem. Fyzická aktivita totiž nejen zlepšuje celkovou zdatnost organismu a s tím i prokrvení, ale zároveň neustále „nutí“ mozek koordinovat činnost mnoha svalů a smyslů. Vedle nejrůznějších aktivit je pro mozek nezbytný spánek, během

kterého dochází vedle konsolidace paměťových stop především k procesu „čištění“ mozkové tkáně – a to jak od nepotřebných informací, tak především k odstraňování odpadních a mnohdy toxických látek. Takže pokud spánek šídíme, mohou se nám v mozku hromadit látky, které urychlují degeneraci našich neuronů.

— V čem je unikátní mozek londýnských taxikářů či špičkových pianistů?

Tyto známé, mediálně atraktivní příklady dokazují, že opakováním určitých činností zvyšujeme nejen jejich efektivitu, ale fyzicky přímo posilujeme dané mozkové oblasti. Například na studii londýnských taxikářů bylo prokázáno, že každodenní potřeba rychlé orientace ve spletitych uličkách vedla doslova ke zmožnění hipokampu, tj. oblasti mozku řídící paměť a prostorovou orientaci. Podobná souvislost byla prokázána mezi hrou na klavír a velikostí motorického centra v mozku, řídící složitý koordinovaný pohyb prstů profesionálních klavíristů. Skutečně tedy platí, že tréninkem (opakováním činnosti) náš mozek posilujeme, podobně jako svaly.

Ivana Fellnerová (* 1962)

Absolvovala Přírodovědeckou fakultu UP. Doktorské studium na VFU Brno bylo zaměřené na fyziologii a imunologii. Na PĚF i LF UP vyučuje obecnou a molekulární biologii, fyziologii, patofyziologii a imunologii. Je autorkou řady VŠ skript, držitelkou ceny děkana Nejlepší pedagog PĚF a garantkou spolupráce se středními školami. Je mimo jiné designérkou expozice Rozum v hrsti v Pevnosti poznání a certifikovanou trenérkou paměti. Vede spolek Pro poznání, který organizuje kurzy pro seniory Blízká setkání třetího věku.

Nový ústavní soudce z právnické fakulty

Milan Hulmák, docent na katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty UP, se stal novým ústavním soudcem. Do funkce ho 1. února jmenoval prezident republiky Petr Pavel. Milan Hulmák tak obsadil uvolněné místo po soudci Jiřím Zemánkovi, kterému skončilo funkční období 20. ledna 2024. „Vaše expertiza v advokacii, v akademické oblasti a také zkušenost rozhodce Rozhodčího soudu budou určitě pro Ústavní soud přínosem a jsem přesvědčen, že obohatí tu pestrou skladbu odborností a lidských osobnostních profilů v Ústavním soudu,“ uvedl při jmenování prezident Petr Pavel. Devětačtyřicetiletého akademika a advokáta nominovala olomoucká právnická fakulta. „Gratuluji kolegovi Hulmákovi a přeji mu hodně úspěchů ve výkonu funkce,“ řekl Václav Stehlík, děkan fakulty. Na PF UP působí Milan Hulmák od roku 2011. Zde také v roce 2017 habilitoval. (eha)

UPoint má Pointu

Každá dobrá kniha má pointu. Odborné a populárně-naučné knihy nevyjímaje. I proto se Vydavatelství UP a UPoint rozhodly spustit nový cyklus neformálních autorských besed právě s tímto názvem. Pointa bude v UPointu na Horním náměstí v Olomouci představovat olomoucké akademiky a akademičky a jejich zajímavá díla ze všemožných oblastí. Premiéru obstarali Michal Sýkora a Luboš Ptáček z katedry divadelních a filmových studií Filozofické fakulty UP na netradiční filmové téma – „budování“ socialistické detektivky. (krej)

Zlatou medaili UP obdržel profesor Lo z Hongkongu

Profesor Yuk-Ming Dennis Lo z Chinese University of Hong Kong, který dokázal, že v krvi těhotné ženy lze rozpoznat DNA nenarozeného dítěte, a který je označován za vážného kandidáta na udělení Nobelovy ceny, obdržel za dlouhodobou spolupráci s olomouckými lékaři a vědci zlatou medaili Za zásluhy o rozvoj Univerzity Palackého. Z rukou rektora Martina Procházky ji převzal na kongresu o volně cirkulující DNA

v Olomouci. „Jeho objev naprosto změnil prenatalní diagnostiku. Těhotné ženy již nemusí chodit na odběr plodové vody, některé genetické vady jsme totiž schopni diagnostikovat z odebrané krve. Výrazně se tak snížilo riziko potratů a komplikací spojených s invazivními metodami. Spolupráce profesora Lo s Ústavem lékařské genetiky LF UP a Fakultní nemocnice Olomouc začala před dvanácti lety. Od té doby spolupracuje s lékaři a vědci nejen v Olomouci, ale v celé ČR pravidelně, přednáší, účastní se několika projektů,“ uvedl rektor. (vim)

Element Talks

V coworkingu univerzitní budovy Envelopa Hub odstartoval nový cyklus Element Talks. Besedy se špičkovými experty z oblastí umělé inteligence, herního průmyslu, IT vývoje a designu pořádá Vědeckotechnický park UP. „Element Talks přináší do našeho nově otevřeného coworkingu dynamiku a inspiraci. Chtěli jsme vytvořit cyklus akcí, který by byl zajímavý pro nadšence do IT, nových technologií a designu. Besedy jsou založeny na interakci s publikem a umožní přichozím rozšířit síť kontaktů. To je konečným smyslem všech akcí v Elementu – propojovat a nabídnout prostor pro výměnu nápadů,“ představila koncept manažerka Element Coworkingu Roksolana Ilnycka. (luc)

text a foto: Eva Hrudníková

Pust'te si je! Aneb když se z akademiků stávají režiséři, moderátoři a zvukaři

Mikrofony a nahrávací zařízení jsou připraveny. Za okny se stmívá a hlediště se plní. Nenechte se zmást, stále jste na univerzitní půdě. Jen jedna z učeben právnické fakulty se právě mění v „divadelní“ prostor, kde „herci“ nepotřebují kostýmy ani kulisy, ale vědomosti. Vítejte, právě začíná natáčení nejnovější epizody podcastu Leviathan.

Zatímco někdo ve volném čase sportuje, někdo zahradničí, jiný si zajde do kina, Zdeněk Červínek z katedry ústavního práva Právnické fakulty UP připravuje svůj podcast. Je producentem, režisérem, moderátorem, zvukařem v jedné osobě. „Je to moje hobby. Začínal jsem jako nadšený „radioamatér“ s touhou popularizovat svůj obor,“ říká Zdeněk Červínek, který za dva roky stihl připravit dvanáct epizod podcastu ze světa ústavního práva. Skrze něj přibližuje témata, která tímto světem hýbou, a také zajímavé osobnosti, které se v něm pohybují.

Příběh podcastu Leviathan, pojmenovaného po biblické příšeře a klasickém díle Thomase Hobbesa o státu a právu, začal nenápadně. Na startu byl covid a pokažená myčka. „V covidu se nám doma porouchala myčka. Denně jsem trávil večery mytím nádobí a z nudy jsem při tom začal poslouchat podcasty. Žádný vložení ústavněprávní jsem tehdy nenašel. Napadlo mě, že právě podcast by byla hezká cesta, jak veřejnos-

ti přiblížit náš obor a popularizovat jej,“ vzpomíná Zdeněk Červínek.

Při hledání vhodných témat jednotlivých epizod má dvě podmínky. „Buď musí být aktuální a nosné samo téma, nebo zajímavý host. Věřím, že v mnoha, ne-li ve všech epizodách Leviathana se snoubí obě dohromady. Rád si totiž právo klíči přes osobnosti, přes tváře, přináší to do tématu i osobní příběhy a zajímavé souvislosti. Když má právo lidskou tvář, je i přístupnější a srozumitelnější.“ Příkladem může být díl s Kateřinou Šimáčkovou, soudkyní Evropského soudu pro lidská práva. „Zvu si hosty, kterých si v oboru vážím a kteří vyčnívají. Musí to být někdo, kdo toho na dané téma ví víc než já.“ S domlouváním hostů zatím problém nemá. „I když jsou to třeba ústavní soudci nebo profesori, tak mě zatím nikdo neodmítl,“ dodává Zdeněk Červínek.

K tvorbě podcastu ho mimo jiné motivuje možnost oslovit širší publikum. „Když píšete odborný text česky a v oboru ústavního práva, přečte si ho maximálně pár desítek lidí. To může být občas frustrující, uvědomíte-li si, kolik je za vědeckou prací času a úsilí. V případě podcastu je ten zásah mnohem větší. Svým tematickým zaměřením to samozřejmě nikdy nebude masovka, ale snad se mi aspoň trochu daří náš obor popularizovat.“ A zdá se, že daří. Poslechovost Leviathanu totiž díl od dílu roste.

PODCASTY PŘIPRAVOVANÉ AKADEMIKY PF UP

LEVIATHAN

Zdeněk Červínek

- podcast ze světa ústavního práva
- dostupný na Apple Podcasts, Spotify, Google Podcasts a na platformě ceskepodcasty.cz

JUDIKATÚRA

Filip Melzer, Petr Bezouška

- podcastový průvodce světem aktuální judikatury
- dostupný na Apple Podcasts, Spotify, Google Podcasts (odběr zpoplatněn)

Rudolf Brestel (1816–1881)

Z profesora matematiky na vídeňské a olomoucké univerzitě ministr financí Předlitavska

O působení Rudolfa Brestela na C. k. Františkově univerzitě v Olomouci se sdělení jeho životopisců rozcházejí. V tištěném personálním stavu a seznamu přednášek olomoucké univerzity pro školní rok 1842 je Brestelovo příjmení uvedeno chybně jako „Bressl“, v obsáhlé publikaci Jana Navrátila a kol. Kapitoly z dějin olomoucké univerzity (Ostrava 1973) není o Rudolfu Brestelovi sebemenší zmínka. Pavla Navaříková ve své diplomové práci Historie matematiky na olomoucké univerzitě z roku 2001 sděluje, že v roce 1842 suploval přednášky z čisté elementární matematiky ve 2. ročníku filozofického studia (osm hodin týdně) „Rudolf Bresse“ (sic!). Je tedy nutno podrobit údaje o tomto členu pedagogického sboru C. k. Františkovy univerzity v Olomouci revizi.

Suplující profesor matematiky

Otcem Rudolfa Brestela, narozeného ve Vídni 16. května 1816, byl rytmistr císařské gardy Gregor Anton Brestel, jeho matka Antonia byla dcerou bruselského měšťana Jeana Cabese a Barbory Haakové. Studium na Vídeňské univerzitě ukončil Rudolf Brestel doktorátem filozofie a v letech 1836–1842 byl zaměstnán jako asistent na vídeňské hvězdárně. Jak již bylo uvedeno výše, ve školním roce 1842/1843 vedl doplňující profesor Brestel přednášky z čisté elementární matematiky ve 2. ročníku filozofického studia (jež byli povinni absolvovat též uchazeči o studium na právnických,

lékařských a teologických fakultách) na C. k. Františkově univerzitě v Olomouci, a to po osm hodin týdně. Studentům byl předepsán jako učebnice třídílný spis Die Naturlehre nach ihrem gegenwärtigen Zustande mit Rücksicht auf mathematische Begründung (Nauka o přírodě ve svém současném stavu s ohledem na matematické základy) od Andrease Baumgartnera (1793–1865), v letech 1817–1823 profesora na C. k. lyceu v Olomouci, v roce 1848 rakouského ministra veřejných prací a v letech 1851–1855 ministra financí a obchodu rakouské vlády. První ročník olomoucké filozofické fakulty vzdělával v témže předmětu během školního roku 1842/1843 v rozsahu sedmi hodin týdně prof. Johann Fux (1818–1848) podle svých vlastních skript, vydaných roku 1838 tiskem s názvem Vorlesungen über reine Mathematik (Přednášky o čisté matematice). Brestelovým privátním studentem byl kanovník a probošt při kostele sv. Mořice v Olomouci Eduard rytíř von Unkrechtberg (1797–1870), zanícený astronom. Od roku 1844 působil Rudolf Brestel jako doplňující profesor elementární matematiky na Vídeňské univerzitě.

Z revolučně poslancem

Během revolučního roku 1848 se Rudolf Brestel významně angažoval politicky, nejprve jako člen vídeňské Akademické legie a pak jako poslanec rakouského říšského Ústavodárného sněmu, zasedajícího 22. července do 7. října 1848 ve Vídni a mezi 22. listopadem 1848 a 7. březnem 1849 v Kroměříži. Zastupoval volební obvod Wien-Rossau, a přináležel k sněmovní levici. Po porážce revoluce byl Rudolf Brestel zbaven profesury a během své politické perzekuce žil v bídě. Věnoval se publicistické činnosti, nežli roku 1859 získal místo sekretáře nově založené banky Kreditanstalt für Handel und Gewerbe. Po pádu neoabsolutismu byl roku 1861 zvolen do dolnorakouského zemského sněmu, v letech 1864–1881 byl poslancem rakouské říšské rady.

Ministrem dvou vlád Předlitavska

Po vzniku Rakousko-Uherska zasedl Rudolf Brestel dne 30. prosince 1867 ve vládě Před-

litavska (Rakouska) v čele s Karlem knížetem von Auersperg (1814–1890) jako ministr financí. Prosadil snížení úroků formou zvýšení kuponové daně ze 7 % na 10 %, která se přeměnou všech druhů státního dluhu na standardizovaný důchodový dluh zvýšila na téměř 20 %. (Kuponová sazba je pevný úrok, který držitel dluhopisu dostává ročně, dokud není dluhopis zcela splacen, a to bez ohledu na aktuální stav hodnoty dluhopisu. Kuponová daň je pak zdanění tohoto úroku.) Brestelovi se tak podařilo snížit skutečný schodek státního rozpočtu na rok 1870 na 3 až 4 miliony zlatých. Když ve vládě vznikly rozpory mezi centralistickou většinou a federalistickou menšinou, postavil se Brestel na stranu centralistů. Dne 1. února 1870 vstoupil jako ministr financí do vládního kabinetu Leopolda Hasnera von Artha (1818–1891) a 12. dubna 1870 byl následkem demise této vlády z ministerského úřadu odvolán. Jak se tehdy říkávalo mezi poddanými Jeho habsbursko-lotrinského Veličerstva, z mladých revolucionářů se stávali staří hofráti (tj. dvorní radové).

Odpůrce „fundamentálek“

V poslanecké sněmovně se Rudolf Brestel po roce 1870 angažoval především v opozici jako přívrženec Německé ústavní strany (Deutsche Verfassungspartei) vůči předlitavské vládě ministerského předsedy Karla Sigmunda von Hohenwart (1824–1899). Hohenwartova vláda se tehdy dohodla s českou politickou reprezentací na tzv. fundamentálních člancích, jež by zrovnoprávnily České království v rámci Rakousko-Uherska. Projednávání „fundamentálek“ na říšském sněmu však zabránil odpor německorakouských a uherských politiků, takže je císař František Josef I. svým reskriptem 30. října 1881 zamítl. V roce 1876 je Rudolf Brestel uváděn jako člen sněmovního staroněmeckého Klubu liberálů. Rodinu Rudolf Brestel nezaložil. Zemřel ve Vídni 3. nebo 4. března 1881, jeho čestný hrob se nachází na vídeňském Ústředním hřbitově. Od 15. března 1883 existuje v 16. vídeňském okrese (Ottakring) ulice nesoucí Brestelovo jméno (Brestelgasse).

Rudolf Brestel, poslanec města Vídne za volební obvod Wien-Rossau, se svou devízou Gelassen aber unerschütterlich (Klidný, ale neoblomný). Litografie Eduarda Kaissera (1820–1895) z roku 1848. Albertina (Wien).

ALL
RUNNERS
ARE
BEAUTIFUL

MATTONI RUNNING FESTIVAL

OLOMOUC

15. 6. 2024

BĚH O POHÁR
REKTORA UP

Naskenuj QR kód
a podívej se na
kompletní seznam závodů

EUROHEROES

RUNCZECH

AFO39

MEZINÁRODNÍ FESTIVAL
POPULÁRNĚ VĚDECKÝCH FILMŮ

INTERNATIONAL
FESTIVAL OF SCIENCE
DOCUMENTARY FILMS

OLOMOUČ

23-28/4/2024

W W A T C
AFO
D N K B H